سەردەمی نوێ

لەلایەن دەستەی نووسەرانەوە دەر دەچێ

خاوەنی ئیمتیاز
د.جەمشید حەیدەری
سەرنووسەر
کەریم حسامی

ساڵی یەکەم ژمارە ١٠ خەزەڵوەر نوامبری ١٩٨١ نرخی ٦ کرۆنی سوید یە

شۆڕشی مەزنی
سوسیالیستی ئوکتوبر

مانگی نوامبری ئەم ساڵ شەست و نۆ ساڵ بەسەر شۆڕشی مەزنی سوسیالیستی ئوکتوبردا رادەبرێ. (٢٥ی ئوکتوبر) حەوتی نوامبری ساڵی ١٩١٧ لە مێژووی چەند هەزار ساڵەی مرۆڤایەتیدا دەنگێک دنیای لەرزاند. دەنگی تێک رووخانی دام ودەزگای حکوومەتی هەرە درندەی سەردەم وتێک وەرپێچانی بنەماڵەی قەراڵەکانی رووسیا و پساندنی ئالقەی زنجیری سیستمی جیهانی ئیمپریالیستی.

مێژووی مرۆڤایەتی، لە پێشتریش دا گەلێک راپەرین و شۆڕشی تۆمار کرد بوون. هەر یەکەش لەوانە بە گوێرەی هەل و مەرج و کات و سەردەم، کاریان کردۆتە سەر پێوەندیەکانی ئابووری و کۆمەلایەتی و لە مێژوو دا نەخشیان دیار بوە. بەلام ئەواوی ئەو شۆڕشانە تەنیا لە چوار چێوەی تەسکی گۆڕینی دەسەلاتدا قەتیس ماونەوە و دەسەلاتیان لە چنگ تاقمێک دەر هێناوە و داویانە بە تاقمێکی دیکە لە کۆمەلدا. ئەو شۆڕشانە هیچیان لە ژێرخانی کۆمەلدا گۆڕانیان پێک نەهێناوە.

شۆڕشی مەزنی سوسیالیستی ئوکتوبر، بە پێچەوانەی شۆڕشەکانی پێش خۆی، نەک هەر تەنیا رێژیمی سەرەڕۆی پاشایەتی دەرەبەگی رووسیای رووخاند، بەلکوو سیستمی ئابووری - کۆمەلایەتی گۆڕی و لە جێگای سیستمی سەرمایەداری چەوسێنەر و کۆمەلی خاوەن چینی جیاواز، سیستمی سوسیالیستی بێ چەوساندنەوە و کۆمەلی بێ چینی چەوسێنەر و چەوساوەی دامەزراند.

شۆڕشی مەزنی ئوکتوبر، نەک هەر بۆ گەلانی بندەست و بەشخوراوی رووسیا ئازادی و رزگاری و پێشکەوتنی ئابووری و کۆمەلایەتی بە دیاری هێنا، بەلکوو بۆ گشت نەتەوەکانی ژێر دەست و چەوساوەی جیهان رێبازێکی نوێی لە خەبات و تێکۆشاندا، داهێنا. شۆڕشی ئوکتوبر بوو بە سەرەتای مێژووی ئازادی گەلانی بندەست و لە بەر یەک بلاو بوونی سیستمی چەپەلی ئیستعماری قەیرانی(ئەزمە) قوولی سیستمی سەرمایەداری دەست پێکرا.

بۆ لاپەری ٢

لە ژێر پەردەی درۆدا

کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ داپۆشینی ناوان و جنایەتەکانیان لە ژوورەوەی ولات، وە بۆ فریو دانی هێندێ کۆڕو کۆمەلی سیاسی لە دەرەوە دروشمی سەفەرۆی دژی ئیمپریالیستیان کردۆتە پەردەیەک بە رووی خۆیانی دادەدەن و خۆی لە بن دا دەشارنەوە.

مەسەلەی دروشمی دژی ئەمریکا و سەهیونیزم، وە کرینی چەک و قورخانە لە ئەمریکاو ئیسرائیل پتر لە هەموو شتی دیکە روکارو کردەوەی دوورووی و عەوام فریوی و ناراستی بەرپرسانی رێژیمی کۆماری ئیسلامی نیشان دەدا.

ئاشکرا زۆر لە هێزە دیموکراتەکانی ئوروپا و سوسیالیستی ئێرانی بە کۆمەڵێک بەلگە روونیان کردۆتەوە کە رێژیمی خومەینی بۆ درێژە پێدانی شەر پێداویستیەکانی چەک و جۆلی شەر لە ئیسرائیل و لە رێگای ئیسرائیلەوە لە ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکای کریوە. بەلام بەرپرسانی رێژیمی کۆماری ئیسلامی هەموو جاری حاشایان کردوە و بە جۆرێک ئەم راستیەیان شاردۆتەوە. بەلام لەسەر ئەوە کە درۆزن شتی لە بیر ناچێتی

بۆ لاپەری ٦

کۆمیتەی ئاشتی ئیسپانیا

هاورێیەکی تێکۆشەر و دلسۆز لە ئیسپانیاوە راپۆرتێکی رۆژنامەگەری لە سەر کۆبوونەوەی کۆمیتەی ئاشتی ئیسپانیا لە بارەی شەری ئێران و عێراقەوە بۆ ناردووین. ئێمە لە گەل سوپاس بۆ هاوکاری ئەم برا خۆشەویستە، ئەوا کورتەی راپۆرتەکە لێرەدا بلاو دەکەینەوە.

لە رۆژی ٢٠ی سیپتامبر لە سەر بانگ هێشتنی کومیتەی ئاشتی کۆبوونەوەیەک لە یەکێک لە شارەکانی شاری مادرید، بە بەشداری خەلکێکی زۆر پێک هات.

بۆ لاپەری ٢

کۆبوونەوەی ئیسلاند بۆ سەرنەکەوت؟

بانی وتوو وێژێکی زۆر و جار بەجار و ... و گە لە سەر ... دوور ... لە بارەی ... کرد ... وە وتووێژ ... نی ... ئەمریکا، ناخۆشەکەی لە بارەی ... ئوکتوبر جار ... کەوتنی ... دوو ولاتە لە ئیسلاند ... گورباچوف ... کۆبوونەوە ... کۆماری و لاتە ... ئەمریکا ... بۆ وتوو وێژ لە بارەی ... کردنی ... گرتنەوەی ... رێکنا ... کۆ بوونەوە.

... ناوی ... دوور ... ئەتۆمی ... ئەمریکا و ... زیاتر ... دوور ... گە ... ئاتۆمی ... دوور ... لە ... دوور ... بەلام بە پێچەوانەی ویست و ئاواتی گەلانی ئاشتی خوازی جیهان، بە هۆی سیاسەتی شەڕ خوازانەی ئەمریکاوە وتوو وێژی رێکخراوێک بێ ئەنجام کۆتایی هات. میخائیل گورباچوف پاش ئەوا ... وتوو وێژ لە وەلامی پرسیاری رۆژنامەنووسان دا گوتی:

بۆ لاپەری ٤

هەواڵنامەی کتێب

پاشماوەی

شۆڕشی مەزنی

دەسەڵاتی ئیمپراتووری کۆلۆنیالیستی تێک شکا و دەرەتانی تازە و لەبار بۆ جەبانی ڕزگاریخوازی نیشتمانی و جەبانی چینایەتی چینی کرێکاری جیهان پێک هات.

تیشکی شۆڕشی سوسیالیستی ئۆکتۆبر کوردستانیشی گرتەوە. هەروەکوو شەپۆلی ئەم تیشکە بۆ کوردستان، بریتی بوو لە هەڵوە شاندنەوەی پەیمانی شوومی سایکس ـ پیکۆ کە بە گوێرەی ئەو خەشتەو پەیمانە کوردستان پەچەند بەش لەت و پەت دەکرا. کوردستان لەشەڕی یەکەمی جیهانی دا، بیبووە پێ خوستی لەشکری تورک و رووس و کرابوو بە مەیدانی شەڕی ئەم دوو دەوڵەتە خوێن خۆرە و بە هەزاران کورد لەم شەڕەدا کوژران و بوونە گۆشتی دەمی تۆپ. لەگەڵ سەرکەوتنی شۆڕشی ئۆکتۆبر کوردستان لە لەشکری داگیرکەری تورک و رووس پاک بۆوە. کەلی کورد پشوویەکی هاتەوە بەر.

لەباری سیاسیشەوە شۆڕشی ئۆکتۆبر لە کوردستان دا بێ ئەسەر نەبوو.

مانگی فێوریەی ١٩٢٣ کاتێک شاری سلێمانی لە لایەن هێزی جەواپی ئینگلیزەوە کەوتە بەر پەلامار و بۆمباران کرا شێخ مەحموودی نەمر بۆ کوردستانی ئێران کشایەوە، دوو نامەی بۆ نوێنەری حکوومەتی تازەی سوڤیەت لە تەورێز نارد. لە نامەیەکدا نووسراوە "کاتێکی لە ساڵی ١٩١٧دا هاواری ئازادیخوازی مرۆڤ و دەنگی ڕزگار بوون لە چنگالی زۆردارانی خوێن خۆر لە دنیادا دەنگی دایەوە، ئەوەوی کە لای بێبەشی جیهان سوپاس و شوکرانەیان پێشکێشی میللەتی رووس کرد و لە پێناوی ئازادی و وەدەست هێنانی مافی ڕەوایان خەباتیان دەست پێ کرد."

لە نامەیەکی دیکەدا کە هەر ئەو ساڵە شێخ مەحموود بۆ نوێنەری سوڤیەتی ناردوە، نووسراوە:

"پێویستە بڵێم کە هەموو گەلی کورد رووسەکان بە ڕزگارکەری وڵاتانی ڕۆژهەڵات دەزانن و ئامادەن چارەنووسی خۆیان بدەنە دەستی ئەوان."

نووسینی ئەو نامانە و بەکار هێنانی ئەم وشە و زاراوانە لە لایەن قارەمانێکی وەک شێخ مەحموودەوە، ئەم راستییە دەردەخات کە ڕێژیمی تازەی سوڤیەت لە لایەن میللەتانی ژێردەستەوە بە پشت و پەنا و بە جێگای هیوا زانراوە.

لە ژێر تەئسیری سەرکەوتنی شۆڕشی سوسیالیستی ئۆکتۆبردا، لە کوردستان هێندێ ڕاپەڕین و خەباتی چەکدارانە بۆ ئازادی و ڕزگاری لە زوڵم و زۆر سەرهەڵدا. کوردەکانی خوراسان ساڵی ١٩٢٠ دژی ئینگلیزەکان ڕاپەڕین. سەردەمێکی تازە لە خەباتی ڕزگاریخوازی کورددا دەستی پێکرا. ڕاپەڕینەکانی کوردستانی تورکیا ١٩١٨ ـ ١٩٣٨، کوردستانی عێراق ١٩١٩ ـ ١٩٣٢، کوردستانی ئێران ١٩١٧ ـ ١٩٢٠ کە کۆمەڵانی خەڵک تێیدا بەشدار بوون هەموو نیشانەی وشیار بوونەوەی گەلی کورد و ئاگری پێوەندیان بە شۆڕشی ئۆکتۆبرەوە بووە.

هاتنی ئەرتەشی ئازادیبەخشی سوڤیەت بۆ ئێران و رووخانی ڕێژیمی دیکتاتۆری ڕەزاخان، بوو بە هۆی وریا بوونەوە و ڕاپەڕینی گەلی کورد، دامەزرانی کۆماری دێموکراتی کوردستان، کە لە مێژووی خەباتی خوێناوی نەتەوەکەماندا وەک ئەستێرەیەکی پرشنگدار کوردستانی رووناک کردەوە.

پێشەوا قازی محەممەد لە مانگی سێپتامبری ١٩٤٥ دا گوتی: "خەڵکی سوڤیەت بە قوربانی کردنی چەند ملیۆن لە ڕۆڵەکانی بەسەر فاشیزمدا سەرکەوتن. لە نەتیجەی ئەم سەرکەوتنەدا تەواوی گەلانی جیهان بە پشتیوانی بە کێتی سوڤیەتی بۆ وەدەست هێنانی ئازادی و مافی دێموکراتی خەبات دەکەن. گەلی کورد بەش خەریکە بە یارمەتی و پشتیوانی ئەو وڵاتە مافی خۆی لە چنگ زاڵمان دەربێنێ."

لە ژێر تەئسیری شۆڕشی ئۆکتۆبر و سەرکەوتنی بە سەر فاشیزمدا، شێخ مەحموودی نەمر لە دەمی جووڵانەوەی کوردستانی ئێران دا، لە نامەیەکدا بۆ قازی محەممەدی نووسیوە دەڵێ:

"من خێرە بیستان پێ دەبەم و بەدڵ شادم کە بەختەوەری نەمریکی لە یەکێتی سوڤیەتیتان بە نسیب بوە. برا کوردە هاوخوێنەکانم، تکاتان لێ دەکەم بێجگە لە سوڤیەت بڕوا بە کەسی دیکە مەکەن. فریوی وەعدە و بەڵێنی شیرین و فیتنەنانەوە و پڕوپاگاندەی دژی سوڤیەت مەخۆن دەستی بە کێتی سوڤیەتی توند بگرن. چوونکە هەر ئەوە لە جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی گەلان پشتیوانی دەکات."

لە بارەی شۆڕشی ئۆکتۆبر و ئەسەری ئەو و لە سەر ڕەوەندی بەرە و پێش چوونی سەرزو خەباتی میللەتان و رووداوەکانی جیهان وتار و کتێبی بێ ئەژمار نووسراون. دەتوانین زۆر بە کورتی بڵێین ئەسەر و شوێنەواری شۆڕشی سەرنجی سوسیالیستی ئۆکتۆبر لەو بارانەدا بریتی بوون لە: پێک هاتنی هەوەڵین دەوڵەتی بە هێزی سوسیالیستی جیهان، سەرهەڵدانی قەیرانی گشتی سەرمایەداری، تێک شکانی فاشیزم و پێک هاتنی سیستەمی جیهانی سوسیالیستی، پەرە گرتنی جووڵانەوەی کرێکاری لە سەرانسەری جیهان، لەبەریەک هەڵوەشانی سیستەمی کۆلۆنیالیستی و پەرە گرتنی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی گەلان، پەرەگرتنی جووڵانەوەی ئاشتی و دژی شەڕ، بڵاو بوونەوە و پەرەگرتنی بیرو باوەڕی سوسیالیستی و...

ئەوانەی ئەم دیاردانە هەر یەک لە جێگای خۆی دا شوێنەواریان دیارە و بڵاو بەکەرا و هەوەڵینی ئاڵوگۆڕی تازەلە جیهان دا.

گەلانی بێ دەستی جیهان بۆ ڕزگاری و سەربەخۆیی و پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی بەهەق پێویستە بە ڕێبازی شۆڕشی ئۆکتۆبردا برۆن و لە پشتیوانی و یارمەتی وڵاتانی سوسیالیستی کەڵک وەربگرن. بێگومان گەلی کوردیش لە خەباتی ڕزگاریخوازی خۆیدا هەر بەم ڕێبازە رووناک و پیرۆزەدا دەڕوات.

پاشماوەی

کۆمیتەی...

کۆمیتەی ئاشتی بە بەشداری چەند ئەندامێکی هەڵکەوتووی ئەسپانیایی بۆ پێکهێنانی ئاشتی لە نێوان ئێران و عێراق پێک هاتوە. بەرنامەی کۆبوونەوە لە لایەن شاعیری ئازادیخواز و بەناوبانگی ئەرژانتینی ئینیمبۆ خوان بەڕێوە دەچوو.

بەرنامە کە بە قسەکانی کرکۆس پاریس فیلسوف و مامۆستای زانستگا و دامەزرێنەری ئەنجومەنی مونالای مارکسیستی لە ئەسپانیا دەستی پێ کرد. پاشان هەڵبەستێکی جوانی کوردی ڕازینەرەوەی بەرنامەکە بوو. بەکی تر لە قسەکەرانی کۆبوونەوە ژوس فیسینتە چامارۆ، دادستانی دادیوانی دەوڵەتی ئەسپانیا و سەرۆکی ئەنجومەنی فەرهەنگی ئەسپانیا و سوڤیەت بوو. پاشان مارکوس گونا بەرپرسی دایرەی هاو پێوەندی نێونەتەوەیی حیزبی کومونیستی ئەسپانیا، کومونیستی هەڵکەوتوو کە ٢٣ ساڵ لە بەندیخانەکانی فرانکۆدا ژیانی پڕ لە ئازاری بردۆتە سەر و وەک ئێستا لە بیر و باوەڕی خۆی دیفاعی کردوە، لە سەر ئاشتی قسەی کرد. لە بەینی وتارەکاندا چەند کۆڕی موسیقای ئەمریکای لاتین پێشکەش کران و چەند پەستە شیعر خوێنرانەوە.

پاش تەواو بوونی بەرنامەکان، بڕیارنامەیەک پەسەند کرا کە وا بەشێکی ڕووی ئەوە بانامەیە تان پێشکەش دەکرێ:

" ڕۆژی ٢٢ی سێپتامبری ئەو ساڵ شەڕی ئێران و عێراق شەشەمین ساڵی خۆی تێپەڕ دەکا. شەڕێک کە بێجگە لە کوشتار و وێرانی و هەژاری، نەتیجەیەکی تری بۆ گەلانی ئێران و عێراق نیە. لەو شەڕەدا پتر لە چوار سەت هەزار کەس گیانی خۆیان لە دەست داوە، سەدان هەزار کەس سەقەت و نەقوستان ماونەوە. ملیۆنها کەس ماڵ و حاڵیان لە کیس چوە. وەزعی ئابووری هەردوو وڵات ئاڵوز و شپرزە بە. بۆمبارانی بنکە ئابوورییەکان و درێژەی ئەو کارە وەزعی ئابووری هەر دوو وڵاتی شپرزەتر کردوە. نیزیک بە تەواوی بودجەی ئەم وڵاتانە بۆ شەڕ بەکار دەهێنرێ. بێکاری، هەژار، ناساپی بارە، وێرانی و دەربەدەری خەڵک، دیاری ئەو دوو ڕێژیمە بۆ وڵاتەکانیان. نەوت وەک داهاتی میللی لە جیاتی ئەوەی کە بۆ ئاوەدانی و پێشکەوتنی وڵات خەرج بکرێ، بە هەرزان دەفرۆشرێ و تیارەکانی شەڕی پێ دابین دەکرێ.

هەر دوو ڕێژیمی ئێران و عێراق، بێجگە لە دوژمنایەتی شەڕ لەگەڵ یەکتر لە زوڵم و فشار هێنان بۆ سەر گەلی کورد لە وڵاتەکانی خۆیاندا پێوەندی هاوبەشیان هەیە. ماوەی حەوت ساڵە کوردستانی ئێران بۆتە ئامانجی هێرشە درانەکانی کۆماری ئیسلامی، تەنیا بە تاوانی داوای خود موختاری بۆ کوردستان و دێموکراسی بۆ ئێران. ئەورۆ کوردستانی ئێران بەر وەک ناوچەیەکی نیزامی داگیر کراو دێتە بەر چاو تا بەشێک لە ئێران.

گەلی کورد لە عێراقیش هەر وەزعێکی ئاوای هەیە. بۆمبارانی شار و گوندەکانی کوردستان لە هەر دوو وڵات شەڕ وا درێژەی هەیە و لە ژێر بۆمباران دان. ئەری ئێران و عێراق بۆتە سەرباری گەلی کورد و غەیری کوشتار و وێرانی بەشێکی دیکەی بۆ کوردستان نەبووە.

شەڕ لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، بۆتە هۆی پەیدا بوونی ئەمریکا لەم ناوچەیە، هێزی دەریایی ئەمریکا لە خەلیجی فارس خۆی بەهێز دەکات. دەوڵەتی ئەمریکا زۆر پێگەی تازەی لە هێندێ وڵاتانی عەرەبی پێک هێناوە.

کۆمیتەی ئەسپانیای ئاشتی کە بۆ پێکهاتنی ئاشتی لە نێوان ئێران وعێراق پێکهاتوە، وێڕای هاو پێوەندی لەگەڵ

بۆ لاپەڕەی ٤

وشەی ئەمەگ

بۆ ماموستا قەناتی کوردۆ

٧٧ ساڵ لەمەو بەر ، لە سوچێکی دوا کەوتووی کوردستان دا ، لە قارس قەناتی کوردۆ چاوی کردوە ، لە تەمەنی ٨ ساڵی دا ،بنەماڵەی قەنات لەو ناوچەیە خۆیان گرتوە کە شۆڕشی مەزنی ئوکتۆبەر میللەتانی رووسیای قەیسەری رزگار کرد لە ستەمی چەوسانەوەی چینایەتی و نەتەوایەتی دا ٠

ئەو کوردانەی چارە نووسیان بە وڵاتی سۆڤیەت بە سترا ، شۆڕش دەرگای ئازادی و بوژانەوە و پێشکەوتنی بۆ کردنەوە.

قەناتی کوردۆ لە ساڵانی بیست دا پینەچی و بوباغچیاتی دەکرد ، کە "لازو" بەڕێوەبەری یەکەم قوتابخانەی کوردی لە تەلیس لە قوتابخانە وەریگرتوە ٠٠ دوای چەند ساڵێک خوێندن لە ساڵی ١٩٢٨ لە گەل ژمارەیەکی لە خوێندکارانی کورد لە لایەن پارتی کومونیستی ئەرمەنستانە وە رەوانەی شاری لینینگراد کراون بو خوێندن ٠٠لەو کاتەوە تا کوچی دوایی ماموستا قەناتی کوردۆ هەموو هێزو توانا و زانایی خۆی تەرخان کرد بۆ خزمەتی نەتەوەکەی و سەرفرازی وڵاتی سۆڤیەت .

لە کۆڕسی دووەمی ئاموزگادا بوو کە بۆ یەکەم جار هاتو تە کۆڕی لێکۆڵینەوەی زمان وکولتوری کوردی، لە ساڵی ١٩٣٢ یەکەم وتاری بلاو کردەوە لەسەر نێر ومێ لە زمانی کوردی دا ٠ لە ساڵی ١٩٣٤ بەشداری کردوە لە یەکەم کونگرەی کوردناسانی سۆڤیەت لە یەریڤان کە نزیکەی ٥٠ کەس بەشداری تێدا کرد ، لەم کونگرەیەدا باسێکی پێشکەش کرد لە سەر بنچینەی رێزمانی کوردی و دوای تەواو کردنی ئاموزگای کارگەران لە لینینگراد ماموستا کوردۆ وەرگیراوە لە بەشی دوکتورا ، و لە ساڵی ١٩٤١ بەرگری لە نامەی دوکتورای خۆی کرد لە سەر زمانی کوردی، لە ساڵانی شەری دووهەمی جیهانی، لە کاتی ئابلوقەدانی شاری لینینگرادلە لایەن لەشکری ئەلمانیای هتلەریەوە ماموستا وەك روڵەیەکی دڵسۆزی نیشتمان و کومونیست چوبتە ریزی هێزی بەرگری میللی و ئازایانە جەنگاوە دژی فاشیەکان لەم بوارەدا خەلات کراوە لە لایەن دەولەتی سۆڤیەت و میدالیای ئەستێرەی سوری پێ بەخشراوە ٠

لە ساڵانی ١٩٤٥ ـ ١٩٥٩ ماموستا کوردۆ لە بواری لێکۆڵینەوەی زانستی لە سەر زمان و کولتوری گەلی کورد چالاکی یەکی زۆری نواندوە ٠ لە ساڵی ١٩٤٩ یەکەم کتێبی رێزمانی کوردی بلاو کردوتەوە بۆ قوتابخانەی کوردی لە ئەرمەنستانی سۆڤیەتی کە تا ئێستا ئەش جار چاپکراوەتەوە٠ لە ١٩٤٥ ـ ١٩٥٣ قەناتی کوردۆ زمانی کوردی وتوەتەوە لە زانکۆی لینینگراد ،لە هەمان کاتدا لە ئاموزگای ئێتنوگرافی سۆڤیەتی ،کاری تری زانستی کردوە ٠

لە دوایی ساڵانی ١٩٥٠ ماموستا لە تەك زمانی کوردی(زاراوی کرمانجی) خۆی خەریکی زاراوی سۆرانی کردوە، و یەکەم بەر کولی ئەو کارەی و تاریك بوە لە ساڵی ١٩٥٠ بە رووسی بلاوکراوەتەوە لە ژێر ناوی "ئەدەبی کوردی دەرەوە لە سەر یەکێتی سوڤیەت " ٠

لە نێوان ١٩٤٩ ـ ١٩٥٧ ماموستا کوردۆ ـ ٦ کتێبی لە سەر رێزمانی کوردی بلاو کردوتەوە ، کە دەورێکی بالایان بینیوە لە پێشخستنی لێکۆڵینەوەی زمانی کوردی لە سەر بنچینەی زانستی زمان ٠ هەر لەو ماوە یەدا ماموستا کوردۆ ، لە سەر مێژووی کورد و بەرپەرچدانەوەی شێواندنی مێژووی کورد لە لایەن مێژوو ناسی بورژوازی فارس، ژمارەیەك وتاری بلاو کردوونە وە٠ لە هەمان کات دا لە سەر کورد ناسی روس و ئەرمەن لە سەدەی ١٩دا ، زنجیرە وتاریکی بلاو کردوتە وە ٠

ساڵی ١٩٥٩، پاش دامەزرانی بەشی کوردی لە ئاموزگای روژهەڵاتناسی لینینگراد، ماموستا بە شداریەکی تەواوی کردوە لە چالاکی ئەو بەشە و لە ساڵی ١٩٦٠ وە تا ١٩٨٥ سەروکایەتی ئەو بەشەی کردوە ٠

ماموستا کوردۆ لە ماوەی ٢٥ساڵی دوایی دا نیزیکەی ٨٥ وتاری جۆراوجوری بلاو کردۆتە وە ،لە سەر زمان وئەدەب ،ئێتنوگرافی ، فولکلور ، دین، کوردناسی ،بە زمانی کوردی و رووسی٠ هەر وە ها چەند کتێبی نوێ لە سەر رێزمانی کوردی بلا و کردوتە وە ٠ جگە لەوانە ماموستا ١٥ ـ وتاری لە روژنامە و گوفارە کوردیە کاندا بلاو کردوتە وە لە گەل شەش کتێب کە لە عیراق و سوید و ئەلمانیا چاپ کراون دوو فەرهەنگی (کرمانجی ـ رووسی و سۆرانی ـ رووسی)یش لە بەرهەمە کانی ماموستان ٠

ماموستا کوردۆ لە ساڵی ١٩٦٠ وە تا ١٩٨٥ سەر پەرشتی کردوە لە نامەی دوکتورای ٢٥ خوێندکاری کوردی سوفیت و کوردستانی عیراق ٠ ئەمەش خۆی ئەرکێکی گەورە بوو لە پێگەیاندنی کادری زانستی کورد ناسی ٠ بێگومان ماموستا قەناتی کوردۆ دەورێکی کاریگەر و گرنگی بینیوە لە چەسپاندنی زانستی کورد ناسی و پێشخستنی لێکۆڵینەوەی زمان و کولتوری کوردی، هەر بۆیەش بە رێبەرو دامەزرێنەری کورد ناسی سوفیت دە ناسرێ٠

ئێستا ساڵێك بە سەر کۆچی دوایی ئەم زانا هەڵکەوتوەی کورد دا رادە بڕێ ئەرکی روناکبیر و زانایانی کوردە کە گشت بەرهەم و نووسینە کانی قەناتی کوردۆ بە نەوەی نوێ و داهاتووی نەتەوە کە مان بنا سێنن، لێکۆڵینەوە و کۆڕی زانستی لە سەر بگێڕن ٠ چونکە قەناتی کوردۆ بە راستی مرۆڤێکی دلسوز وزانا بەکی سەرزن و تێکوشەرێکی کۆڵنەدەر بوو٠

سلاو و رێز بۆ یادی یەکەمین ، ساڵی کۆچی دوایی قەناتی کوردۆ٠

نامەکانی گەیشتوو

نووسەران و بەڕێوەبەرانی روژنامەی " سەردەمی نوێ"

لە گەڵ رێز و ئیحترام، سلاو بۆ هەمو نووسەران و بەڕێوەبەرانی ئەو روژنامە یە ٠ بازانم ئەو نامەیەتان پێ دەگا یان نا ٠ هیوام وایە تێ کوشانی ئێوە لە رێ روون کردنەوە وناساندنی هەموو ئەرکی و ئامانجە کانی میللەتەکەمان، لە سەر رێگێکی راست و رەوان سەرکەوین٠ ئومێدەوارم بتوانن بە هەمو نەبوونی ئیمکانات و کەرەسەی پێویست ، رووداوەکانی کوردستان بەو جورەی لازمە خەڵکی کوردستانی پێ بگا و کەلکی لێ وەرگرێ، بە نووسینی ئەو روژنامەیە بخەنە بەر چاو٠ تا گشت خەڵکی کوردستان بزانێ رێگای حەق و ناحەق کام رێگایە و روون ببێتەوە٠ بزانێ بە ج رێگایەك دا دەروا تا ئەو رێگایە بێتە ئەو پێ و بە سەرێك کە گەلێکی بۆ گشت لایەك بە سێ ٠ ئەو رێگایە پیشاندەری ئاسوێکی روون بێت٠ وە زەحمەتە بێژن کە ئەو هەموو دوو بەرەکی، جیاوازی و دەستە بەندیە لە ناو خەڵك بە جێ و هەموو پێکەوە بەك گرتوو، پشت لە پشتی یەك بۆ دامەزراندنی کوردستانێکی سەر بە رز، سەر بە خۆ هەول بدەن٠

بە زەحمەت ژمارەیەکم روژنامەکەتان کە وت ٠ پاش خوێندنەوەی چەند لاپەرەی لەو روژنامەیە بە باشم زانی چەند پرسیارێك لە سەر وەزعی کوردستان و بە گشتی لە شارەکانی ئەو ناوچە یە بوتان بنووسم ٠ تا بزانن ئەوانەی وا دە هەول و روژنامەیان بە ناوی کوردی بوسلمان بە لایەنگری دەولەتی ئێران لە ئەندرێژن و لێی دەدەن، دەولەتی جمهوری ئیسلامی و بەرنەوە بەرانی ئەو و لە ناوچەیە دا چ دەسیسەیەکیان بۆ کورد هێناو و چ کارێکیان کردوە ؟

١ ـ لە باری خوێندن و پەروەردە وە ٠

کاربەدەستانی جمهوری ئیسلامی بێجگە لە وە کە زمانی کوردیان لە پەروەردەکان بە دە خە کردوە، لە هیچ یەك لە دبستانەکانی کورد نشین دانانی مەدرەسەی راهنمایی بە ئەرك و وەزیفەی خۆیان نازانن: بۆ نموونە لە دبستانی دەورو بەری شنوە، پیرانشار، نەلوە، نگوران، لاجان، سەندە ، ژمارەی قوتابیانی کورد لە پلەکانی یەکەم تا دووهەمی راهنمایی دا دەگاتە ٢٠ ـ ٢٥ کەس٠ ئەگەر هاتوو خەڵکی دبستان داوایان کردکە کلاسمان بۆ بکەنەوە، بوانای ماڵیمان نیە بچینە شار تا منداڵەکانمان بخوێنن، کاربەدەستانی جمهوری ئیسلامی دەڵێن: ماموستاکانمان نیە نەمانەو ئێمە ناتوانین لەوێ کلاس بکەینەوە٠ ئەوە لە کاتێك دا دەکوترێ کە کاربەدەستانی جمهوری ئیسلامی هەموو روژێ لە سەر رادیۆ و تەلەویزیون رادە گەیەنن کە کوردستانـ

بۆ لاپەرەی ٥

چاپه مه نی نوێ

له کاروانی رۆژنامه گەری کوردی دا

ئه گەر هه شتا و هه شت ساڵ له مه و بەر تاکه رۆژنامه یه کی کوردی له ئاواره یی دا چاوی هه لێنا ، ئێستا له ئاواره یی و دوور له کوردستان به ده یان رۆژنامه و گۆڤاری کوردی چاپ و بلاو ده کرێنه وه.

هەر له دوو سێ ساڵی دوایی دا ، ژماره گۆڤار و رۆژنامه ی کوردی له ئاواره یی دا هاتنه کۆڕی خه بات ج له مه یدانی فه رهه نگی و یا له مه یدانی خه باتی سیاسی و بیری کۆمه لایه تی دا . "سه رده می نوێ" بۆش به کێك له و ئه ستێره گه شانه یه که لاپه ره کانی خۆی ته رخان کردوه بۆ بلاو کردنه وه ی بیری ئازادی و دیموکراسی و خزمه ت کردن به کولتور و زمان، و ئه ده بی پێشکه وتنخوازی کوردی و بۆ تێکۆشان له پێناوی دیاری کردنی مافی چاره نووس به ده ستی خۆ.

"سه رده می نوێ" خۆشحاله که هه ندی له و گۆڤار و رۆژنامانه ی ئه م ساڵ هاتنه کۆڕی زبان به خوێنه وارانی به رێز بناسێنێت.

ڕێگای
ئاشتی و سوسیالیزم

ژماره (٣) ساڵی یه که م   هه ڤیان ... ١٩٨٦

" رێگای ئاشتی و سوسیالیزم" ئه م گۆڤاره هەر وه ك له ژماره یه که م دا هاتوو " بەم چه شنه ئاشتی و سوسیالیزم که تا ئێستا به چل زمان و له سه دو چل و پێنج وڵاتی جیهاندا بلاو ده کرایه وه له مه به دوا به زمانی کوردیش به ناوی "رێگای ئاشتی و سوسیالیزم" چاپ و بلاو ده کرێته وه و زمانه که شمان ده چێته نێو ریزی ئه و زمانانه ی که گۆڤاری تیئوریکی وراگه یاندنی حیزبه کو مو نیست وکرێکاریی له سه رانسه ری جیهان دا پێی بلاو ده بێته وه."

رێگای ئاشتی و سوسیالیزم تا ئێستا سێ ژماره ی لێ ده رچوه ، رازاوه ته وه به وتارو لێکۆلینه وه ی زانستی و تیئوری بزووتنه وه ی چینی کرێکار و جولانه وه ی رزگاریخوازی نیشتمانی.

له سه روتاری ژماره ی یه که م دا هاتوو " خوێنه رانی گۆڤاره که مان له رێگا ی موتالای شیلگیری - رێگای ئاشتی و سوسیالیزم به زمانی کوردی، که لك له سه ر چاوه یه کی هه ره به پیت و ده وڵه مه ندی فێر بوونی تیئوری شۆرشگێری وه ر ده گرن " . ئه م گۆڤاره هەر له سه روتاری ژماره یه که م دا به روونی رێباز ی خۆی ئاشکرا کردوه به رامبه ر به مه سه له ی کورد و ده نووسێ " ئه م حیزبه کومونیستانه گومانیان له وه دا نیه که نه ته وه ی به ش به شکراوی بیست میلیونی کوردیش وێنه ی هه موو نه ته وه کانی تری سه ر زه وی مافی سه ربه ستی و دیاری کردنی چاره نووسی خۆی هه یه و پارمه تی دان به بزووتنه وه ی رزگار ی خوازی و پێشکه وتنوانه ی گه لی کوردیش به ئه رکی سه ر شانی خۆیان داده نێن".

له ژماره یه که م دا چه ند وتاری گرنگ بلاو کراینه وه بۆ وێنه " به رنامه ی لینینی مه سه له ی نه ته وایه تی و شێوه به جێ گه یاندنی " و هتد .

ژماره دووهه می ئه م گۆڤاره به وتارێکی هاوڕێ عه زیز محه مه د سکرتێری یه که می پارتی کومونیستی عیراق ده ست پێ ده کا "له پێناو کۆتایی هێنانی خێرای شه ر و رووخاندنی دیکتاتۆری فاشیستی و هێنانه سه ر کاری رێژیمێکی دیموکراتی " . هەر له م ژماره یه دا وتارێکیش له سه ر " مه سه له ی نه ته وه یی و بریاردانی مافی چاره نووس" بلاو کرابته وه .

ژماره سێ ی ئه م گۆڤاره به وتاری هاوڕێ عه زیز محه مه د له کونگره ی چواره می پارتی کومونیستی عیراق کراوه ته وه هه روه ها چه ند وتاری به که لکی وه ك " کێشه ی بنچینه یی له بیری مارکسیزم دا ، کورده کان و مه سه له ی کورد له زانستی مێژوویی تورك دا ، ده رباره ی مافی چاره نووس له مه سه له ی کورد و سیاسه تی حیزبماند ، (به ده ست حیزبی کومونیستی عیراقه) وتارێکی هاوڕێ که ریم ئه حمه د له ژێر ناوی :کام ئوتۆنۆمی و چ به ره یه کمان ده وێ" له گه ڵ چیروك ئه م ژماره یان رازاندۆته وه .

ئه وه ش ئه وه مان بۆ ده سه لمێنێ که گۆڤاری " رێگای ئاشتی و سوسیالیزم" نه ك ته نیا له بواری تیئوری سوسیالیزمی زانستی دا شت بلاو ده کاته وه ، به لکوو له بواری ئه ده بیش دا ده وری خۆی ده بینێ.

ئێمه له کانگای دلمانه وه پیرۆزبایی ئه و هه نگاوه ده که ین و هیوا دارین به رێوه به رانی ئه م گۆڤاره بۆ نیزیك کرد نه وه ی به جێ گه یاندنی مافی چاره نووسی کورد به ده ستی خۆی هه نگاوی به رز تریش با وێژن .

چوار چرا

گۆڤارێکی روشنبیری گشتیه له لایه ن پرۆژه ی کوردی یه وه له ستوکهولم سوید ده ر ده چێ و تا ئێستا سێ ژماره ی لێ ده رچوه . چوار چرا به هەر دوو شێوه ی زمانی کوردی به تیپی عه ره بی و لاتینی چاپ ده کرێت و لاپه ره کانی رازاونه وه به وتاری مێژوویی و لیکۆلینه وه ی ئه ده بی و هونەر و فولکلۆر و بیبلوگرافیای رۆژنامه گه ری کوردی و چیروك وشیعر و مێژووی کورد نا سی له ئوروپا و ئاسیادا .

گۆڤارێکی روشنبیری گشتیه له لایه ن به ڵبه ندی روشنبیری کوردیه وه له له نده ن ده ر ده چێ . تا ئێستا به فۆرمێکی جوان و زمانێکی پاراو دوو ژماره ی بلاو بوته وه .

له ژماره یه که م دا ئه م وتارانه بلاو کراونه وه :

- په یف و په یامی وشه ی کوردی ...
- سه ره تایه ك بۆ لیکۆلینه وه ی ماده ی و مێژوویی شیعری کلاسیکی کوردی
- چۆن ماموستا کوردۆم ناسی
- چه ند تێبینیه ك ده رباره ی (بانگه وازی کونگره ی گه لی کوردستان)
- شیعرو چیروك و نووسینی دیکه .

ژماره دوهه می په یف به وتار و بابه تی جوان رازاوه ته وه وه ك :

- شاعیری ناوداری کورد هێمن
- باری کورد له تورکیای تازه دا
- رۆلی ئیسلام له گه شه سه ندنی ئیده ئولۆژی بزووتنه وه ی نه ته وایه تی کورد له ئێران
- - له باره ی کونگره ی گه لی کوردستان و شیعر و چیروك و بابه تی تری جیاواز .

Armanc

XWÎNXWARIYA
ORDIYA TIRK

رۆژنامه یه کی مانگانه یه له لایه ن "یه کیتی کرێکارانی دیموکراتی کوردستان"ه وه به زاراوی کرمانجی له ٨ لاپه ره دا بلاو ده کرێته وه . ئارمانج له پێشدا وه ك گۆڤار بلاو ده کرا یه وه به لام ئێستا به شێوه ی رۆژنامه لاپه ره کانی به وتاری به نرخ له باره ی بزووتنه وه ی کورد و ئه ده ب و زمان و مێژوو و بسا رو دوخی نێو نه ته وه یی رازاوه ته وه.

دروشمی سه ره کی ئارمانج: سه ر خۆ بوونی دیموکراسی و سوسیالیزمه .

KURDİSTAN PRESS

رۆژنامه یه کی دوو حه فته یه یه له لایه ن "ئاژانسی گه لاله"وه به زاراوی کرمانجی و به تورکی له ١٦ لاپه ره دا به فۆرمێکی جوان و رێك و پێك بلاو ده بێته وه .

ئێمه له گه ڵ پیرۆز بایی له و هه نگاوه به رخانه هیوا دارین خوێنه رانی کورد بۆ به ره و پێش بردنی باری فه رهه نگی خۆیان له م ده رفه ته که لك وه ر بگرن و خوێندنه وه ی ئه و رۆژنامانه له کیس نه ده ن.

پاشماوه ی کومیته ی ئاشتی

که لانی ئێران و عیراق بۆ وه ده ست هینانی ئاشتی داوا ده کات که :

١ - کۆتایی پێ هێنانی گورجی بۆردمانی ناوچه کانی نیشته جێ خه لك
٢ - راگه یاندنی شه ر وه ستاندن له لایه ن هه ر دوو حکومه ته وه .
٣ - چاره سه ر کردنی شه ر له رێگای وتو وێژ و ئاشتیه وه .
٤ - کۆتایی پێ هێنانی خێرای کوشتاری گه لی کورد له هەر دوو ولاتی ئێران و عیراق.

داوا له خه لکی ئه سپانیا ده که ین که له خه باتی ره وا بۆ ئاشتی نێوان ئێران و عیراق هاو کاریمان بکه ن. داوا له حکومه تی ئه سپانیا ده که ین که ته واوی ئیمکاناتی خۆی بۆ کوتایی پێ هێنانی شه ر وه کار بخات."

خومه ینی: شه ر یکی نێو خۆیی - شه ریکی ده ره وه "

رۆژنامه ی "ئێل پایس"چاپی ئه سپانیا له ژماره ٢٢ی سپتامبری خۆیدا له ژێر ناو ونیشانی سه ره وه دا وتارێکی له سه ر ئێران بلاو کردۆته وه و ده نووسێ " ... حیزبی توده ی ئێران له ساڵی ١٩٨٣ له لایه ن رێژیمی ئیسلامیه وه هێرشێکی توندی کرایه سه ر و به هه لوه شاوه راگه یه نرا ، به لام سازمانی "اکثریت" له م هێرشه دا خۆی راگرت .

سازمانی موجاهیدینی خه لکی ئێرانیش، رێکخراوێکه به بیر و باوه ری ئیسلامی که بۆ ئاشتی تێده کۆشێ. به لام نیزیکی ئه و له سه ددام حوسێن بۆته هۆی له ده ستدانی نفوزی له ئێران و له نێو ئێرانیه کان.

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران تاقه هێزی به تینی گه لی کورده که دژی رێژیمی خومه ینی خه باتی چه کدارانه به رێوه ده با بۆ وه ده ست هێنانی خود موختاری بۆ کوردستان ودیموکراسی بۆ ئێران.

ئێمە و خوێنەران

برای بەڕێز کاک هیوا ئەحمەد لە نامەیەکی دۆستانەدا دەنووسێ :

بەڕێز دەستەی نووسەرانی سەردەمی نوێ" ئەمجارەش هاوڕێ لەگەڵ کاروانی سڵاوان و چەپکێک گوڵی سوور بۆ سەردەمی نوێو شێوەی نۆبەران، داوای ساخ و سڵامەتی و سەرکەوتنتان بۆ دەکەم.

بە لەدایکبوونی سەردەمی نوێ لام وایە مێژووی ڕۆژنامە نووسی کە لەکەمان دەولەمەندتر بوو بۆ بەرە پێدانی زمان و فەرهەنگی کوردی و زیندوو کردنەوەی. بێ گە باندەی خوێنەرانی کورد لە سەر ڕووداو وەبارەکان و ناساندنی ناوەرۆکی ڕاستەقینەی دوژمنان و دۆستانی لە گەڵی دۆست دا و بەڵام دوژمن. وە هەروەها بە بردنە سەری زانیاری خوێنەران بە تایبەت لە ڕوانگەی زانستیەوە دەتوانێ دەوری باش بگێڕێ و جێگای هیوایە.

ڕاستی ئەوەیە بە خوێندەواری و نزم بوونی ڕادەی زانیاری بە تایبەت زانیاری سیاسی چوار دەوری گەلەکەمانی تەنیوە. ئەوەندەی بزانم ڕوناکبیرانی کورد بە تایبەت خوێندکارانی کورد لە دەرەوەی وڵات تا ڕادەیەکی زۆر تینووی فێر بوون و بە شوێنیەوە چاوەدا دەگەڕێن. ئێستا کە سەردەمی نوێ ئەم ئەرکە گرانەی خستۆتە سەر شان، ڕەنگە بتوانێ تا ڕادەیەک تینوێتی لاوانی کورد بشکێنێ.

لەگەڵ سوپاس بۆ هاوکاری کاک هیوا وە بیر دەخەینەوە کە " دیاری خوێنەوای" ئەویشمان پێ گەیشتوە و هیوا دارین لە هەلێکەوت دا بڵاوی بکەینەوە. چاوەڕوانی نووسراوە و وەرگێڕاوەی جوانی کاک هیوا دەکەین.

برادەرێک لە هولەندەوە دەنووسێ :

ڕۆژنامەی " سەردەمی نوێ " م پێ گەیشت سپاستان دەکەم. ئومێدەوارم " سەردەمی نوێ " ئەندەمیکی نوێ بێت بۆ پێشەوە بەڕەوەر چاو کردنی ئەزموونەکانی کۆن و نوێ بۆ دەک کردن و سەرکەوتن. وا دیارە سەردەمی نوێ دەی هەویت بێ لایەنی خۆی بپارێزێ کە ئەوە هەڵکاوێکی نوێیە. پێشنیار دەکەم کە مەقالەیی جۆگەری بەدا بکەوێ. سەرنج ڕاکێشتر بوو باشترە. هەروەها دەتوانن لە کاتەڕی هەوران بوو بەنەک تر کەڵک وەرگرن. دڵنیام لە داهاتوودا هاوکاریمان زیادتر دەبێت.

برای بەڕێز کاک ناهید سوورەگوڵی لە (سیدنی ئوسترالیا) وە نامەیەکی بۆ ناردووین وەدەنووسێ :

" هاڤالانی خۆشەویست. دەر کەوتنی گۆڤاری ئێوە بەپیرۆز بایی دەکەم. بە و هیوایە کە بۆ گەلی کورد و پێش بردنی زانستی و ڕووناکبیری، بە مەبەست پێکی نوێبزێنێو و پێشەنیایە ڕوەری نووسێ. بە گەرمی خۆ مانگ بە مانگ ژمارەکانی بۆ بنێرن کە ن و بپارەی ئابوونەی ساڵانە مڵێ بە تەلوم بکەن. سڵاوی برایانە ."

برای بەڕێز کاک ناهیس ! لەگەڵ سڵاوی برایانە. نامەی پیرۆز بایی ئێوە کە لێک شادی کردین. " سەردەمی نوێ " بۆ پێش بردنی زانستی و بیری پێشکەوتنخوازی لە کۆمەڵی کوردەواڵ داو وە بۆ بەکیشی هەموو تێکۆشەرانی ڕێگای ڕزگاری کوردستان، ئەرکی گرنگی خستۆتە سەرشان و هیوا دارە بە هاوکاری و پێشنیاری پێشەنیایەی ڕوەر وروونا لە سەرە پێشکەوتوو خوازەکانی گەورە لەم ڕێگایەدا سەرفرازتر دەر.

لە باری ئابوونەی ساڵانەوە پارەی تی بە ڕۆژنامەی "سەردەمی نوێ" بفرستراوەتەوە بە گەرمی خوێنەرانی سەربردووە. هەروەک داوا تان کردووە ژمارەکانی سەردەمی نوێ بە ڕێک و پێکی بۆتان ڕێ دەکەین.

برای خۆشەویست "ڕۆژان" لە موسکۆ نامەیەکی بۆ ناردووین و وێڕای پیرۆز بایی لە دەرچوونی "سەردەمی نوێ" دەنووسێ :

چەند ژمارەی "سەردەمی نوێ"م پێ گەیشتوە و بڵاوم کردوونەوە. ئەو ڕۆژنامەیە لە نێو کوردەکاندا پێشوازی لێ کراوە، خوێنەکاران زۆریان پێ خۆشە بە تایبەت کە بە لاتینی و بە زاراوی کرمانجیش بڵاو دەبێتەوە.

ئەوەی سەرنجی منی ڕاکێشاوە ئەوەیە کە پێم وایە ڕۆژنامەی "سەردەمی نوێ" نابێ تەنیا بۆ خزمەت بە زمان و ئەدەبی کوردی تێ بکۆشێ. چونکە لەو بەرەوە ڕۆژنامە و گۆڤاری کوردی زۆرن. پێم وایە نووسەرانی **"سەردەمی نوێ"** **هەل و مەرجی کوردستان و قۆناخی خەبات** و تێکۆشانی کە لی کوردیان ناسیوە و دەبێ بێ باوێنە قۆناخی ئارەی خەبات بۆ ڕزگاری کوردستان لە ڕێگای ساز کردنی حیزبێکی شۆڕشگێڕ و بە بیر و باوەڕ شۆڕشگێڕیەوە، چونکە هیچ شۆڕشێک بە بێ حیزبی شۆڕشگێڕ کە خاوەنی بیر و باوەڕی شۆڕشگێڕی بێ سەر ناکەوێ.

ڕۆژنامەی "سەردەمی نوێ" دەبێ بیر و باوەڕی شۆڕشگێڕی لە نێو لاوان و ڕووناکبیران دا بڵاو بکاتەوە "

برای بەڕێز ڕۆژان لەگەڵ سوپاس بۆ هاوکاریتان ئێمە لامان وایە بڵاو کردنەوەی بیر و باوەڕی شۆڕشگێڕی شەرت نیە هەر ئەرکی حیزبە سیاسیەکان بێ. خزمەت بە زمان و فەرهەنگی کوردی لە خزمەتی سیاسی کەمتر نیە. بێجگە لەوە ئێوە ڕوکی وتارەکانی سەردەمی نوێ نیشانیان داوە کە ڕۆژنامەکە تەنیا ئەدەبی نیە. ڕۆژنامەیەکی سیاسیە و لە سەر هەموو مەسەلەکانی کوردستان و جیهان تەرەددا و بیرو باوەڕی پێشکەوتنخوازانە بڵاو دەکاتەوە و دژی بیر و باوەڕی کۆنە پەرستانە بەو ئانتی و ڕێبازی ڕوونە. بەڵام لە بارەی ساز کردنی حیزبی شۆڕشگێڕ، شوکر ئێستا لە کوردستان حیزب زۆرن و بە شێوەیەکی بەرچاو کەمتر بکوژن و زەحمەتکێشان بە کەمتر بە کوشت بدەن. هیچ حیزبێکیش نیە کە خۆی بێ ڕێبەر و ڕێنوێن و شۆڕشگێڕ نەزانێ. با "سەردەمی نوێ" بە بێ ئیدیعای ڕێنمایی و بە بێ حیزبی " شۆڕشگێڕ " لە ڕێگای نووسینەوە بتوانێ خزمەتێکی بچووک بە گەل و نیشتمانەکەی بکات.

هیوا دارین هاوکاری خۆت لەگەڵ سەردەمی نوێ" درێژە پێ بدەی.

پاشماوەی

لاپەڕەکانی

گەیشتوو

...مان لە پێشە ڕکە پاک کردوتەوە و حاکمەی بێ ئیسلامی لە کوردستان بەسەر نەزارە. بەڵام لە لایەکی دیکەوە ئەوە کوردستان کراوە بە ناوچەی سەربازیی لە هەموو دیهاتی کوردستان پێکەی ئەمنی و پاسدار بە هەموو گەرە سەبەکی ئەری دانراوە.

٢ ـ دابەشکردنی ئامراز و وەسایلی کشت وکاڵ، تا بۆ بەکمێک لە برادەرانی تورک و بانی ئەو کە ساحەی کە خۆیان کاریان پێیە بدوێت بێ و لە بەر شەوان بەسەبکەوە. تا دریێت بە کوردەکان.

ئەگەر ئاخوو خوا بە خواستە دایان بە کوردەکانیش، ئەوە چونکە ئەمانی لەگەڵ دەگەڵ بە شەڕیلک، هیچ باوەڕیان بە کوردەکان نیە. ئەوە لە کاتێکدایە کە ئەو ڕۆژ ئیدیعا دەکەن کە گۆیا حکومەتی ئیسلام ا فەرق و جیاوازی دانانێ باتە ئەو وەش بکوترێ کە کورد ئەوەندە بەڕ چاو نە نگ نیە کە هەموو شتێ بۆ خۆی بوێ. بەڵام ئەوان لە باری سەرەقە یەوە لە پێشترن، ئەگینا لەو دوایەدا باش مردنی ئەرەمە دارێ سووریکە کا بمیش زۆر نارارین و بەنە یان کە وتوونە سەر ناو.

٣ ـ لە باری ئیستخدامە و دوائرە کار و باری دەوڵەتی دا، ئەگەر کوردێک نەوێ دابەزرێ و لە ئیدارەی دەوڵەتی قبول بکرێ، یان هەر زاناکرێن و یان ئەگەر ها توو قبولیشی بکەن، سەرەڕای هەموو ئەزیەت و سەرزەنشتێ، دە بێ سەر وت ناوان بشۆرێتەوە.

٤ ـ چوون بۆ دانشگا قبول کردن لە کۆنکوور ادا.

دیپلۆمە کوردەکان وە ختێک دەیانەوێ بچنە دانشگا، بۆ دەست پێکردنی خوێندن، تاقی کردنەوە بەیەکێی نەکەن سەخت و دژواریان لە پێشە. وەک وتووێژ ی حزووری(مصاحبە) ،لە دوای ئەوانە بێ دەبێ لە لایەن بەکمێک لە تورکانە کانی ئەخلاقی تەنیدیش بکرێ، دەجا ڕێگەی چوونی بۆ دانشگا نیە. ئەگەر هەتێ بێ لە وانە بە فە ولی فارسی دەڵێ: "برای خالی نبودن عریضەاست".

٥ لە باری شیرکەتە کانی تەعاوونی ڕوستایی. چوونکە باوەڕێکی ئەوان بە ناوچە کورد نشینەکان نیە، دەبێ بۆ وەرگرتنی قەندو چا و برنج و ڕۆن و شتی تری گوێمێنی. لە لاحانی ناوچەی ماسە شانەوە سنە محەمەد دنارو کاروانسەرای فەراح شاری نە نە دە. ئەو وەشیان بۆیە ساز کردوە چوونکە خەڵک ناتوانێ لە کاتی پێویست دا و لە ماوەی دیاری کراودا پێ پێویستیەکانی وەرگرێ و گوێیینەکەی دە سووتێ. ئە وەدەم کابرای کوردی خەڵکی لاجانی ناچارە بتو بەکێی گوێیمی بە شی خۆی وە لە بازاری ڕەش بە چەندەی ئەوەندەی قیمەت لە بەسنولە کانی شیرکەت بکڕێتەوە.

ئەوەش سەرقانی دیکەی جمهوری ئیسلامیە بۆ کوردستان.

٦ ٦ ـ نێو لە منداڵیان" وەرگرتنی پێناس لە ئیدارەی سجل"

بە پێی دەستووری دەوڵەت ئە و کەسانەی منداڵیان دە بێ و دەیانەوێ پێناسی بۆ وەرگرن دەبێ ناوی ئیسلامیان لێ بنێن. ئەگینا پێناسیان نادرێتێ. بە تایبەتی ئێمە کوردەکان کە نارەناوی کوردی بۆنە ناو و خەڵک دەیەوێ ناوی کوردی لە منداڵی خۆی بنێت، بە ناوی کوردی پێناسی نادرێتێ. ئەوانە کورتە یەکێ لە سیاسەتی جمهوری ئیسلامی ئێران لە کوردستان.

پاشماوەی

کۆبوونەوەی ئیسلاند بۆ سەرنەکەوت؟

" هەروەلیێن هەوڵ درۆستی ڕیگان شولتز لەسەر پێشنیارەکانی دەستەی نوێ بەڕێوەبەرایەتی بە کێتی سوفیێتی دا خەوەرە ئاسان و سەرلێ شێواویەک بوو. ئەوان نەیاندەزانی چۆن پێشنیارەکانی ئێمە رەت کەنەوە".

دەستەی نوێنەرایەتی ئەمریکا هەوڵی دەدا کە بۆ بە پەسەند نەکردنی پێشنیارەکانی سوفیێت بیانوو بدۆزێتەوە.

گورباچوف لە قسەکانی دا گوتی: "بەڵێ و بیانوو هێنانەوەی ئەمریکا هیچ سەر کردنەوەی تازە و شێوە بۆچوونێکی نوێی و نەیانەت بچووکترین ئاماژە پێشکەوتنی وتووێژی تێدا نەبوو. ئەمریکا بە دەستی خاڵی بۆ کۆبوونەوە هاتبوون".

کۆبوونەوە لە سەر ڕێگای وتووێژ بەسەرەتای " ئەرێنەستێران" یا بەڵگەدانانی جەنگی دژی ڕاکێشی بوو. ڕیگان بە هیچ جۆر ئامادە نەبوو لەم بەرنامە بە دەست بکێشێتەوە. سەرکۆماری ئەمریکا پێشنیاری دەکرد کە بە کێتی سوفیێتی لەگەڵ بە جێ کە باندەی پرۆژەی شەڕی ئەستێران سوا ئەدەت بکا. لە بەرامبەرەدا دەوڵەتی ئەمریکا گۆیا ئاش تەواو بوون، سەر هەمی لێکۆڵینەوەکانی دەدا بە کێتی سوفیێتی.

گورباچوف لە وەڵامی ئەو پێشنیارەدا گوتی: "ئاغای سەرکۆمار من شەو پێشنیارەی ئێوە م پێ بە جیددی نیە. ئێوە ئامادە نین کەڵ و پەلی نەوت دەرهێنان بە ئێمە بفرۆشن، چۆن دەتانەوێ ئێمە بڕوا بە بەڵێنی ئێوە بکەین."

کاتێک ڕۆژنامەنووسان خۆی بۆ چوون و هەڵوێستی ئەمریکایان لە گورباچوف پرسی، لە وەڵام دا گوتی:

" دیارە لە و بارەوە کە لێک بە لێکەوە هۆی زەینی و بابەتی هەن. گرینگتر لە هەموان ئەوە یە کە ڕێبەرایەتی ئەم وڵاتە کە ورییە بە ستراوەتەوە بە کۆکاو بنیاتە نیزامی ـ سەنعەتیەکانی چەک سازی و ئەو مونۆپۆلانە کە دروست کردنی چەکی ئاتۆمی و بەرنامەی چەکی فەزایی‌یان کردۆتە کاسبی و هۆی وە دەست هێنانی سود و قازانجی خۆیان و بوون و تێکۆشانی خۆیان لە سەر ئەم ئامانج و بەرنامە بە دامەزراندوە. بێجگە لەوە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا دەیەوێ لە ڕێگای پێش برکێی‌چەکی فرەخەرجی ئاتۆمی و ئاسمانی بەوە، یەکێتی سوفیێتی لە بار ئابووریەوە هیلاک بکات. ئەم خشەیان بۆ ئەمە بەدانی کۆمەڵایە تیش کێشاوە. ئەوان دەیانەوێ لەم ڕێگایەوە کۆسپ و ئەگەرەبۆ ئەسەر ڕێگای پاشەرۆژی ژیانی خەڵکی ئێمە و ناڕەزایی خەڵک دژی ڕێبەرایەتی سوفیێت هان بدەن."

بێجگە لەوەش، ئەمریکا دەیەوێ لەم ڕێگایەوە دەرەتانی بە کێتی سوفیێت بۆ یارمەتی دان بە وڵاتانی دنیای سێیەم کەم کاتەوە. تا ئەم وڵاتانە لە باری ئابوورییەوە سەر بۆ وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا نەوی بکەن.

ئەوانەن بەرنامەی دوور و درێژ و ڕێبازی ستراتیژی دەرگای بەڕێوەبەری ئێستای ئەمریکا کە بنا خەکەی لەسەر هەڵە و چەوتی دامەزراوە. دیارە بەر و بووی درێژخایەنی ئەم سیاسەتە هەر لە ئێستاوە پێش بینی ناکرێ. بەڵام ئێستا مەسەلەیەک بۆ ئێمە ڕوونە، ئەویش ئەوەیە کە ئەم سیاسەتە بۆ هیچ کەس و تەنانەت بۆ وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاش هیچ بەر و سوبەکی لە باری نابێ".

دوای کۆبوونەوەی ئیسلاند ئەوازی پیاوە سیاسی و سەرنجدەرەکانی جیهان ناوانی سەر بەکەوتنی وتووێژیان خستە سەر ئەستۆی سەرکۆماری وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکای شیمالی.

جیمی کارتەر لە گەڵ ڕۆژنامە نووسا دا گوتی: "پرۆژەی " شەڕی ئەستێران" ڕیگان بوو بە هۆی تێکچوونی ڕەوتی وتووێژی ئەمریکا و سوفیێت لە ئیسلاند. ڕیگان دەرفەتی ڕێک کەوتنی کۆنترۆڵی چەکی لە کیس چوو. پرۆژەی دیفاعی ستراتیژیی کە بۆ مالیات دەرانی ئەمریکا پتر لە ٣ تریلیون دۆلار خەرج هەڵدەگری هەڵەیەکی گەورەیە. ڕیگان دەیەوێ بیروڕای گشتی بەوە فریو بدا کە گۆیا بەرنامەی شەڕی ئەستێران بەشێکی شەڕی ئاتۆمی دەگرێ".

سەناتۆر کەنیدی گوتی: " خەڵکە وتی مەزن و مێژوویی لە ئیسلاند سووتا قوربانی کە لالەی ستراتیژیە ک، کە جێگای دڵتەنیایی نیە".

برونۆ کرایسکی سەدری ئەعزەمی پێشووی ئوتریش لە وتووێژێکی جایە‌نی دا گوتی: " وردە وردە ئەستێ لە خۆ بپرسن دەوڵەتە ئورووپاییەکان تا کەی سیاسەتی ئەم (ڕیگانە) پەسەند دەکەن. لە کاتێکا شەڕی ئەتکە بەری ئاتۆمی قەرارە لە خاکی ئەم وڵاتانەدا دەست پێ بکا".

ویلی برانت ڕێبەری سۆسیال دیمۆکراتی ئەڵمانی ڕۆژئاوا گوتی: " ئەو دەرفەتە ئەوە بوو کە هەموو ڕاکێتە ئەتۆمیەکان لە ئورووپا پاک بکرێتەوە. چەکی ستراتیژی تا ئێستا کەم نەکرابووە. بەڵام لە لێواری سەرکەوتن دا بووین، بەلام ئیتر هیچ کەس لە کیس چوو.

سەرەرای ئەوەش سەرکەوتنی وتووێژی ڕێکنەکەوتن. میخائیل گورباچوف لە ئاخری قسەکانی دا گوتی: "چاو پێکەوتنە کە ڕوو داوێکی گەورە بوو. وەزعێکی تەواو تازە پەیدا بوو. ئیتر هیچ کەس ناتوانێ کارەکانی ئەمڕۆی خۆی هەر وەها درێژە پێ بدات. خەڵکی سوفیێت و ڕێبەرایەتی سوفیێت لەمڕووەشەوە دایەک قەولێ کە سیاسەتی ئاشتی و چەکدامالین و دەبێ سیاسەتی ئاشتی و چەکدامالین بێ. ئێمە لە ڕێبازی کونگرەی ٢٧ی حیزبی کۆمۆنیستی یەکێتی سوفیێت لا نادەین".

پاشماوەی

لە ژێر پەردەی درۆدا

ماوەیەک لەمەوپێش ڕەفسەنجانی سەرۆکی مەجلیسی ئیسلامی و نوێنەری خومەینی لە وتووێژی چاپەمەنی دا گوتی: " ئێمە لە جێگایەک پێنج شەش فرۆکەی اف ٥ ـ مان تەنیا ـ نەت بە نیوە قیمەتی فرۆشی ئەمریکا پەیدا کردوە"

دیارە کڕینی فرۆکەی اف ئی ئەمریکایی، یان کڕینی کەرەسە و چەکی ئەمریکایی لە بازاری ئازاد بە بێ ئیجازەو ئاگاداری ئەمریکا و ئیسرائیل درۆیێکی ئەوتۆیە تەنیا دەتوانێ بەسەر زاری ئاخوندە دەسەڵاتدارەکانی ئێرانی دا بێ. دوابەدوای وتووێژی هاشمی ڕەفسەنجانی ڕادیو بی.بی.سی ڕاگەیاند کە وتەوێژی بەگێچتی ئەلەوانانی دانمارک بڵاوی کردۆتەوە کە لە چوار سانگی ڕابردوو دا پاپورە کانی دانمارکی چوار جار چەک و چۆڵی ئەمریکایی یان لە لەنگەرگای "ئیلاتی ئیسرائیلەوە " بۆ لەنگەرگای بەندەر عەباسی ئێران بار کردوە. مێژووی ڕاستی بارکردنی چەک و چۆڵ و ئەژمارەو چەندیەتی ئەوان لە دەست دایە و لەم بارەوە هیچ شک و گومانێک لە گۆڕێ دا نیە".

نەک هەر ئەوە ڕۆژنامەی "داگنز نیوهێتر" چاپی سوئید لە ژمارە ٦ ی مانگی خەرمانان دا نووسیبووی:

" لە پرسیارو لێکۆڵینەوەی پۆلیسی گومرگی سوئید لە کاربەدەستانی کارخانەی چەک سازی بۆ فۆرس و بەشی کیمیایی کارخانەی نوبل دەرکەوت کە ئیسرائیل چەند ساڵە چەک بۆ ئێران دەنێرێ. فریک شمیت مودیری شیرکەتی بازرگانی " ئیسکاندیناوین کۆمۆدیتی " تەواوی ڕاسپاردەکان و کڕین و بار کردنی ئەو چەکانە لە شاری" مالمۆ" وە بەڕێوە دەبا. بە گوێرەی سەنەدو بەڵگەیەکی کە لە دەفتەری شیرکەتی بازرگانی ئەو وەدەست هاتوە، کەل و پەلی شەڕو چەک و چۆڵ بۆ ئێران لە پێشدا لە ئیسرائیل کڕاون و باردراونە ئارژانتین و لەوێوەش بۆ ئێران بارکراون. بەشێک لەو چەکانە وەک گوللەی کالیبر ١٠٥ و ام ام (٨٨ ٨٨) ئارپیجی لە ئەمریکاوە بۆ ئیسرائیل هاتوون و لەوێشەوە بۆ ئێران.

مەئمورەکانی گومرگی سوئید لە کاتی لێکۆڵینەوەدا هێندێ بەڵگەیان کەوتە دەست بە گوێرەی ئەو فریک شمیت دەڵالی چەند سەودای گەورەی چەک بووە لە نێوان کۆماری ئیسلامی ئێران و ئیسرائیلدا. بە گوێرەی نوسراوەی ڕۆژنامەی ناوبراو پۆلیسی گومرگی سوئید بۆی دەر کەوتوە کە فریک شمیت بۆ کڕینی چەک و قۆرخانە لە چەند دەوڵەتی وەک سوئید و ئەڵمانی ڕۆژئاوا و فەڕانسەو هولەندو بەلژیک و ئوتریش و ئیسپانیاو ئیسرائیل بۆ ئێران دەڵاڵی کردوە. بە گوێرەی ئەو بەڵگانە بۆ فرۆشتنی چەک بە ئێران لە نێوان کاربەدەستانی کارخانەی چەک سازی بوفورس و ئیسرائیل دا هاوکاری نزیک هەبوە. فریک شمیت کە بە گوێرەی ڕاسپاردەی ئیسرائیل دەیوایە ئەم سەوداو مامڵەیە لەو پەڕی نهێنی دا ڕا بگرێ، خۆی سەرپەرسی ئامادە کردنی پاپور و بارکردن و بەرێ کردن بوە لە دانمارک و بەلژیک و یونانەوە بۆ ئێران.

بە گوێرەی نووسراوەی ڕۆژنامەی داگز نیوهێتر فریک شمیت بێجگە لەوە کە بۆ ئێران چەکی لە ئیسرائیل کڕیوە توانیویە چەند باری گەورەی چەکیش لە ئەفریقای خوارو بکڕێ بۆ ئێران. تەنانەت ڕۆژنامەکانی سوئیس لە بارەی ئەم سەودایەوە نووسیویانە ".

بە خۆڕایی نیە بەڕێوەبەرانی کۆماری ئیسلامی ئێران لە سەر درێژە پێ دانی شەڕ پێ داگرن، چونکە ئەوان لە ژێر پەردەی دروشمی دژی ئەمریکایی دا پێویستە خزمەت بە ئامانجی ئیمپریالیزمی ئەمریکاو ئیسرائیل بکەن، وە لە ڕێگای کڕینی چەکی ئەمریکایی و ئیسرائیلی سندوقی مونوپولەکانی چەک سازی ئیمپریالیستەکان پڕ کەن.

دیپلۆماسی ئەمریکا بەکام رێگادا دەروا

"سەردەمی نوێ" بە گوترەی ئەرکێکی کە وەسموی خوێ کردوە وە شێعش بە کوردی لە سەر وەباری ژمارە یەک دا باسمان کردوە ، لێکۆڵینەوەی رووداوەکانی کوردستانی لە بەشەکانی دابەشکراودا کە بەتوەسەدان ئامارە نووسی نەتەوەی کوردەوە جێی . کردوێتە ئەرکی سەرەکی خوێ . ئەم شێوەیە لە دوا رۆژیشدا هەروا درێژەی پێ دەدەری .

بەلام تایبەتی تاسە کە سەرنجدانی نەر بە مەسەلەی کوردستان تایبە کۆتێیی ئەوە بێ کە ئێمە جارو بار بە تایبەت سەرنجی مەسەلەکانی ئەو نەتەوەیش بدەین . هۆی ئەم سەرنجە تایبەتە روونە : خەباتی رزگاریخوازی نیشتمانی کوردستان، بەتایبە لە جوولانەوەی شۆرشگێری جیهانی . کە ئەم جوولانەوەش خوێ لە بەشەکانی جیاوازدا . بە ناکارو وەموەتێی جیاواز وە لە پەیوەندی لە گەل یەکتردا لە رێبازێکی جاو خەت . وە لە یەک مەیدانی خەباتی دژی ئیمپریالیزم و کۆنە پەرستی دا لە کێشە دایە . ئەگەر خەباتگێرانی راستەقینەی کورد و رێکخراوە سیاسیەکانی کوردستان بە گشتی . وە ئەم رێکخراوە سیاسیانەی کە باری گرنگی رێنوێنی خەباتی شۆرشگێری . نیشتمانی کوردستانیان لە سەر شانە بە تایبەتی . بە وردی لە ناوەرۆکی سیاسەتەکانی ئیمپریالیستی وە بە تایبەت ئیمپریالیزمی ئەمریکا ، شارەزا نەبن و لایەنی گشتی سیاسەتی ئیمپریالیزمی ئەمریکاو بال بەدەکانی (اجرام)ەکانی تودرەت و شێوەکانی بەرێوە بردنی ئەم سیاسەتە نەناسن ، ناتوانن لە تاسەی رووداوەکانی ناوچەدا کە زوو یان کەم کاردەکەنە سەر چارەنووسی نەتەوەی کورد ، نوێنی عەلە بەن و لەو هەلانەدا لەوانەیە جوولانەوەی رزگاریخوازی کورد زیانی گەورەی پێ بگا .

لە سەر بناخەی ئەم پێویستیە ئێمە لەم ژمارەیەوە سیاسەتی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکای ئێمە لی سەبارەت بە پێوەندیەکانی دەرەوە لە چەند زنجیرەدا بلاو دەکەینەوە .

پێویستە وەبیری خەینەوە کە دەقی ئەم وتارەمان لە ژمارە ٥ی "سەردەمی نوێ"دا بە زمانی فارسی بلاو کردۆتەوە .

دەستەیەکی کە بە سەرکردایەتی رۆنالد ریگان لە حزبی جمهوریخواز لە ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکادا تودرەتی بە دەستەوەیە بە جەنێکی گشتی لە رەوەندێکی فکری - سیاسی پەیرەوی دەکا ، کە پەیرەوەکانی ئەم لە ئەمریکا بە "محافظه کارانی تازە" ناسراون . ناوەیەک بەر لەوە کە ریگان دەسەلاتی بکەوێتە دەست ، هێلی سەرەکی سیاسەتی گشتی "محافظەکارانی تازە" بە هۆی ئەو بەیانانەوە کێشرا بووکە کاربان لێکۆلینەوەو شی کردنەوەو پێشنیاری سیستمی فیکرو سیاسیە .

بۆ ئەوەی باسەکەمان روون بێ ئەمێی بەهێنی بۆ دوایە بگەرێینەوە . دوای سالەکانی شەری سارد کە لە لایەن ونستون چرچیلەوە دەست پێکراو ئەختەکێشی ئەسلی ئەو لە ئەمریکا جان فوستر دالس بوو وە سیاسەت بە پەرەگرتنی خەبات بۆ گۆرینی وەزعی ئیمرەی ئەو نەتەوەی لە جیهاندا لە لایەن لایەنگرانی ئاشتی و یەکگەیشتنی ئەو نەتەوەی و هێزەکانی پێشکەوتنخوازەوە ، دەست پێکرابوو . سەرەنجام بە سەر شێوەیەکانی ئەو نەتەوەیی دا زال بووکە بە سەردەمی "دیتانت" ناو برا . دیاردەی بەر چاوی ئەم سەر دەمە ئەوە بووکە ئیمپریالیزمی ئەمریکا سەلماندی کەلە کردنە پەیتی سیاسەتی سەرکەوتنخوازی نیزامی بە سەر یەکێتی سوڤیەتی دا دەست هەلگرێ ، وە لە جێگای ئەو پێش برکەی هێمنانەی دو سیستمی سەرمایەداری و سوسیالیزمی لە مەیدانی جیهانیدا قبول کرد . هەروەها ئەوەتی سەلماند کە ئەسلی وتو ویژ لە کەل یەکێتی سوڤیەتی ، بۆ کەم کردنەوەی ئالۆزی لە پێوەندیەکانی ئەو نەتەوەییدا بە کار بهێنرێ . لە سەر بناخەی ئەم ئەسلە بوو کە سەر وکەکانی دوو ولاتی ئەمریکاو سوڤیەت جارو بار چاوپیان پێک دەکەوت و لە بارەی کونترۆلی چەکی ئەتۆمی و پێشگیری لە پەرەسێندانی پێش برکەی چەکدار بون وتووێژیان دەکرد . یاش جاو پێکەوتنی لیندون جاکسن و الکسی کاسیگین مانگی ژوئنی ١٩٦٧ لە گلاسبورو ، رێگای گەیشتن بە رێک کەوتنی نێوان هەر دو لا لە بارەی مەسەلەکانی باسکراو ، کرایەوە . لە ئەنجام دا بوو بە هۆی بەستنی قەراردادی سالتی ١و٢ لە بارەی ئەمگە بەر گرتنی چەکی ئەتۆمی ستراتیژی وە قەراردادی — "A.B.M" لە بارەی ئەمگە بەرگرتنی راکێتی دژی بالیستیکی .

گرنگی ئەم قەراردادانەی سالت ، تەنها لەوەدا نەبو کە ژمارەی راکێتەکانی هەر دو لا لە ١٣٢٠ دانەدا راد بگیرێ ، یان بە گوترەی قەراردادی "A.B.M" ژمارەی راکێتەکان یا سیستمی راکێتی دژی بالیستیکی ئەمگە بەر گرابووە ، وە هەر دو لا حەقیان ئەمورێتر لە بارەی چەکدار بوونەوە خەریکی لێکۆلینەوە بن . گۆری ئەم قەراردادانە مانایەکی گرینگ تریان هەبوو . ئەویش ئەوە بوو کە ئەم قەراردادانە لە راستیدا جۆرە باساو قەرارو مەدارێکیان بە سەر لایەنەکان دا دەسەپاند کە بە سەر ژمارەو کۆنترۆلی دروستکردنی راکێتەکانی بە لاماری و بەرگریدا جاوەدێریان دەکرد . بێجگە لەوە ، سەردەمی سەرکەوتنخوازی ئەمریکای کوتایی پێ دەهێنا . وە ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بە رەسمی بۆ ئەسلی بەرابەری هێز لە گەل یەکێتی سوڤیەتی لەم بارەدا ملی رادەکێشا کە ئەوانە هەمو بۆ پاراستنی ئاشتی جیهانی دەستە بەرێکی بە هێزو بەنەو بوون .

هەر لە سالەکانی ناخری سەرکۆماری جیمی کارتردا ، لە سەر ئەوە کە ئیمپریالیزمی ئەمریکا لە مەیدانی ئەو نەتەوەیی دا شکانێکی بە سەردا هاتبوو ، دەولەمەندە لایەنەکان و دەستەکانی تازە سەرکەوتوویان وەدەست هێنا بوولە خەباتی دژی ئیمپریالیستی دا پێش کەوتبوون . هێندێ دەستەو گرۆی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا دژی پێ هێندی ئەمریکا بە قەراردادەکانی ناو نرا ، وە لەوێش گرینگتر ، پێ هێندی بە ئەسلی رێ و شوێنێک کە بە ئینکراسی ساختەی "دیتانت" دادەسەپراند ، بزووتنەوەیەکیان دەست پێ کرد . بە تایبەت ئەگرتنی رەسمی قەراردادی سالتی ٢ بەر هەمی ئەم بزووتنەوەیە بوو .

رۆنالد ریگان دەست نیشانی جمهوریخوازان ، هەنگاوی هەلبژاردنی خوێ لە سەر بناخەی ئەم گەلالەیە دامەزرا کە لە لایەن تیۆریزانەکانی "محافظەکارانی تازە" وە رێک و پێک کرابوو . ئەو ناخەی ئەسلی ئەم گەلالەیە رەد کردنەوەی سیاسەتی "دیتانت" بوو . هێلی گشتی هێزەکانی "محافظەکارانی تازە" لە لایەن بنیاتی "هێریتیج فوندەیشن" وە بەم جۆرە کێشرابوو : "پێویستە سەر لە هەمو شت پێشی جوولانەوەکانی رزگاریخوازی بگیرێ . ئەمرو پێک هەل برانی ناوچەیی لە مەلبەندەکانی گرینگ و ئالۆز کە بە گوترەی سۆجیوسی ئەختەکێشانی گەلالەکە ، ئەفغانستان و نیکاراگواو رۆژهەلاتی ناوەراست و ئەفریقای ئیستوایی دەگرێتەوە . دەبوایە بخرێتە چوارچێوەی پێوەندیەکانی رۆژهەلات و رۆژ ئاوا . لە هەلوێستی تودرەتەوە نەبێ لە گەل یەکێتی سوڤیەتی وتو وێژ نەکرێ . لە دەستی ریاتر پێش برکەی چەک دروستکردنی ناتۆمی درێژە پێ بدرێ ، وە یەکێتی سوڤیەتیش بۆ ئەم پێش برکەیە رابکێشرێ تا لەم رێگایەوە پێشکەوتن و بەرە گرتنی ئابووری یەکێتی سوڤیەتی توشی کوسپ و ئەنگ و چەلەمە بێ ."

ماوەیەتی

سوپاس

لەم دواییەدا گەلێک لە هاو رێیانی بە رێز و هاو نیشتمانانی ئازادیخواز و نیشتمانپەروەر یارمەتی مالیان بۆ ناردووین و بە داخەوە داوایان کردوە کە ناویان لە رۆژنامەدا بلاو نەکرێتەوە .

ئێمە لەگەل سوپاس بۆ دلسۆزی و هەستی نیشتمانپەروەریانە و برایانە و هاورێیانە لە گەل تۆمار کردنی ناو ونیشانیان لە لای خۆمان لە بلاو کردنەوەی ناویان خۆ دەپارێزین . هیوا دارین ئەم جۆرە یارمەتیە و پشتگیریەی چاپەمەنی پێشکەوتووخوازی کوردی لە لایەن نیشتمانپەروەرانەوە بەردەوام بێ .

هاو نیشتمانانی بە رێز ئابوونەی رۆژنامەو یارمەتی خۆتان بەم ئادریسە بنێرن . ناو ونیشانی ئێمە ئاوایە :

Serdeme Nû
O.P.BOX. 7066
163 07 SPÅNGA
SWEDEN

Nameyek ji

em li ser hukmin.Sibe digel yekê
din. Her niha jî,eger yek pere pê
tir ji me bide we,hûn de tvengên
xwe direêjî sîngê me kin.
8-Digel kurdekê Kerkukê ez axifîm
ku birayekî wî di şere birakujiyê
de şehîd bibû. Pir bi pêrîşanî û
bêhêvî got: eve Îraqê hêriş bire
ser Sîdekan û temamî gundên wê de-
verê şewitandin bi hêceta hatina
leşkerê Îranê. Li Hacî Omeran,Xane-
qîn, Mendelî û Helebçe jî ev kare
kirin. Xelkê xwelîser çi bike,huk-
met hîç alîkariyê bo nake,hemû bê-
kar û birçî mane. Çertê alîkariyê
helgirtina çekê caşitiyê ye. Ev e
demeke aliyekê xaniyê min xerab bû-
ye,hukmet nahêle ez çêk bikim, her
roj bi hêceteke pera ji me werdig-
rin. Destê Be'isiyan bi xwîn bû ye
û li sîngê me dixe. Lê destê bixwîn-
tir yê wan kesaye yên ku li çiyane
û şerê birakujiyê dikin.Bi şeref
û namûs dîroka kurd wan efû nake.
9-Silêmanî li rojên dawiya remeza-
nê bû.Bajar pirî xelk bibû.Di nav
dilî bajarî de, Asoyê Qumriye,Fe-
rece Şel û caşekê din sîngê xwe
derdixistin. Ji nişkava û li ber
çavên polîsî du pêşmerga ew dane
ber gullan. Bajar hejya û xelk rev-
ya.Êvarê ez çûme nexweşxana eskerî
tenê Ferece Şel sax ma bû,birayê
Asoy û dayika wî bigef hawar diki-
rin "sibe em dê bîst kurda li na-
va bajarî gullebaran kin". Berpirs-
yarên muxabereta pê dikenin.Berpirs
yarekê emnê li birayê Asoy zivirî
û gotê:"nerehet nebin,bila şer xe-
las bibe, em dê hemû xelkê Silêma-
niyê veguhêzin başûrê Îraqê.
10-Le nexweşxana navenda bajarê Si-
lêmaniyê ku li pêş Zanîngeh Silêma
niyê bû.,jineke nexweş anî bûn tep
dihatinê.Min ji karmendekê nexweş-
xanê pirs kir:nexweşiya wê çiye?
Gotî: bira,eve bênamûsên Be'isî se-
vêdî bûse li ber pêşmergey danabûn
derengî şev di riya banî de xwe a-
vitî bûn mala wê ji bo ku teda na-
mûsa wê bibin.Wê jî her hawar kiri-
ye û ev bi şerî hatiye û ev ne ca-
ra yekeme Be'isiyên bênamûs vî ka-
rî dikin.
11-Sibê zû saet pênc,eskerî û here-
sên cemhorî her car dewrên Silêma-
niyê girtibûn.Bi sedan xelk girtin
û mal wêran kirin. Ji sibê heya ê-
varê, çend caran dengê gullan hat.
Çend kes gullebaran kirin,heya ni-
ha jî xelk nizane ew kî bûn.Berpirs-
yarên heresên cemhorî di radyoyêde
got: "me Silêmanî anî himêza Îraqa
mezin".
Roja paştir li taxa Eshabesipî ef-
serek û eskerek hatine kuştin.Ewan
jî xelk dane ber gulleyan û hejmar
eka mezin girtin û rêzeka dukanan
şewitandin.
12-Hêrişa Qelaçiwalan û Çwarte dest
pêkir. Min eskerekê turkuman dît ku
kurdî baş dizanî. Min jêra got "tu
digel şerî çewanî?" gotî:eger ez ne
çime şer hukmet dê mala me li Ker-
kukê wêran bike,dayik û bavê min
girin.Ez ji şer bêzar bû me.Bo nîv-
ro min hin berpirsyarên Be'isî dî-
tin,rengê wan zer bibû tu dibêjî
qey ji qebra derketine.Min jê pirs
kir "vaye leşkerê şeytanî hat,hûn
dê çi bikin? yek ji wan got:"em dê
Silêmaniyê wêran kin, her çi eske-
rê me hey em dê bi kuştin din.Paz-
deh milyon ereb û kurd bo çine?sê
milyon Be'isiyên baş ji Îraqê zê-
de ne. Min gotê: hûn bêjin caş dê
şerî ji bo we kin? bersiva min da
:bi şerefa erebtiyê ew şerî nekin
em dê wan weke leşkerê Îranê bidin
ber gaza zehîrkirî û çekê şemîk.
Belê...Serdema Nû ya xweştivî,he-
valên kurd Be'isî nemana kurda
dixwazin, li Bexda, Hewlêr,Kerkuk
û Mosilê Be'isiya rengê mirinê gir-
tiye. Lê mixabin ewên ku li çiyane
dev ji birakujiyê bernadin,tu dibê-
jî qey hayê wan ji welatî tune.Be'
isî yê welatî wêran dikin,zarokên
biçûk digirin û xelkê dikujin. Lê
xelkê bajaran bi gernasî û mêranî
liberxwe didin û fedakariyê dikin.
Lewra pêwîste kurdên Îraqî vî di-
rûşmî helgirin "ji bo Kurdistaneka
azad û gelekê dilxweş, divê biraku-
jî nemîn e". Sipas.●

ji rûpel 3

Realîzma Polîtîka

reşbelekê wisa digot:
"Ma berêz Hayden ji berpirsyarê En-
qerê re behsa mafên ji 10 milyon-
bêtir Kurd jî kir,lê gelo wî maf-
ên Kurdan hiştin roja ku tê de Kurd
ê bikaribin ji Tirkan bêtir komir-
ê ji Australya bikirin?"
Erê, di polîtîka îroj de kirîn û
firotin ji mafên merovan pir gir-
îngtir in.Wisa ta roja îroj welat-
ek li cîhanê tune,ku pirsa Kurdî,
bi hawak raste rast rake civîna
Koma Netewan.Bê guman Kurd bi xwe
jî di vê meselê de ne bê sûc in,lê
ew çîrokek dûr û dirêj e.

Serdeme Nû
O.P.BOX.7066
163 07 SPÅNGA
SWEDEN

POSTGIRO 429 4506 - 2

ji rûpel 1

NAMEYK JI...

ber ku ez dizanim armanca rojnama we başkirine ne xirabkirin.

Pêwîst nîne, ez ji destpêkê behs bikim çewa hukumeta Ba'is jîna kurdên Îraqê bi şehîdan tal kiriye û Kurdistana Îraqê welatekê wêran kiriye û ciyê girtin û êşkencê û liberxwedana xelkê ye.

Emîn,Muxaberat,Quwatî xasse,Şurte, inzîbatî eskerî,Caş,Quwatî tawarî', Fewcî xefîfe,Ceyşî Şe'ibî,Herres cemhorî û Necde, (ev navên teşkîlatên eskerî û polîs û caşên rijîma faşîsta Bexda ne.) ev teşkîlate her yek bi awayekî kîna xwe dirijîne ser gelê me yê hejar. Ev ji çend derdekin ji derdên rojane yên Kurdistana Îraqê:

1-Li Kurdistana Îraqê ez digel hemû çînên xelkê peyivîm ji dukandar karmend û mamosteyên xwendingêh heta nivîskar û edîp û karkeran.Kurdên Îraqê tevî tirs û sehma zîndan û êşkencê, pir bi cesaret digel min axaftin û bersivên pirsyarên min dan.Ez digel karmendekê nexweşxanê peyivîm û min jê pirs kir: erê tu yê razî ji dan û standina (mufawezat)digel rijîma Ba'îs tê kirin, baweriya we bi Ba'îs tê ku heqekî bide we? Bi girnijînek sar bersiva min da û got: birayê hêja serbora (tecruba) we bi faşîstên Bexda re nîne.Di peyrew û programê Be'isiyan de otonomî nayê dîtin.Ji 1963-an û heya îro her beyan derdikevin û mufawezat tên kirin û her hemû jî derew e. Ew dixwazin her ew bi tenê hebin, Kurd,Turkman,Erebên ne Be'isî û komonîst weke hev têne çewsandin.

2-Ji dayikeka serbilinda Silêmanê ya ku çar korên wê şehîd bûyin,ez pirsim: "yadê tu pêşeroja van mufawezata çewan dibînî.tu bêjî biçine serî?". Yek ser bersiva min da û gotî: "yên ku hukum di destan de Be'isîne, ev sed carin, têne tecrubekirin. Ew bi damençê hatîne ser hukum û bi kuştinê dijîn û dê bi damençê ji ser hukmî çin.Demokrasî bi dîtina wan serbirîna kurdan e û erebkirina herêmên Kurdistanê ye.Yê riya mufawezata nîşanî me dide xeyanetê ligel me dike.Otonomî wergirtin ji rijîma Be'is xewn û xeyal e".

3-Digel mamostayekê nivîskar û kurdperwer ez axifîm, pir pêrîşan dî bû, gotî:"tiştekê pir seyre.Be'isî her ewin yê axa û serek eşîran çekdar dikin, her roj gundên Kurdistanê dişewitînin, xelkê bi darê zorê dikin Be'isî. Ewên li çiyan jî her mijûlê şerê birakujiyên e. Agehdarî xwe bin,nexweşiya şerê birakujiyê we negire,baweriya xwe bi Be'isiya ne înin eger dê ew bi serê we hêt ya bi şerê me hatî li sala 1974-an.

4-Serekcaşekê devera Hewlêrê min dît Me hevdu li hotêla Hewreman naskir, yekser min jê pirskir: te çima çek helgirtiye? Gotî: "piştî şikeştina şoreşê û heya îsal min çek helnegirtibû. Tu rewşa kurdên Îraqê nizanî. Eger tu yê lawaz bi dê liber linga çî, caşên din dê xedrê li te kin. Dewlet dê hêceta li te girît. Yên ku li çiyan jî dimînin ji ber serokatiyê û birakujiyê mirov nizane biçîte aliyê kê. Li vir çekê min heye, perên min hene û ez dikarim xwe biparêzim.Eger min hezar kes hebin, ez mi'aşê duhezar kesan wergirim."

Min jêre got:"başe hukmet vê nizane". Gotî:"çewa nizane,dizane lê xwe nezan dike,ew dixwaze kurd hevdu bikujin. Carna jî,em digel karbidestan rêkdikevin.

5-Lirojeka serma berfê agir gertibû. Kîna pêşmergey, tola şehîdan, Milazim Kerîmî û Mamerîşey wergirtin. 17 Şehîdên nû komeka qereqol û bingehên eskerî wêran kirin.Tirs xistine dilê dijminan."Demokratên" Bexda bi hovitî gundên navbera Kanîwetmanê û Sordaşê wêran kirin.Ev ne cara yekan bû ku deverek bi caş û eskerî tê şewitandin. Biryara rijîma Bexda ye, ku dengê gullan ji her cî li bajar yan gund bê tê şewitandin. Gundên Kerkukê,Silêmaniyê, Çiwarte, Ranya, Qeladizê û Hewlêrê bi vî awavî hatine şewitandin.

6-Rojekê, ez ji nizîkî xwendingeha mamostayan li Silêmaniyê dihatim. Li nizîkî nadya muhendisa min Şêx Ce'fer muhafizê Silêmaniyê ye kirêgirtî (xayin) dît digel hin karbidestên Be'isiyan diçû xwendingehekê. Eskerî temamî ew dewrûbar girti bûn. Ew çend rojek bûn mamostayekê Be'isî hatibû kuştin.Faşîst pir hers bibûn. Ez rawestam,piştî bîst deqîqan denê şêlkeka tvenga hat. Şêxê nemêr bi girnijîn vegeriya,min ji dukandarekî pirs kir ew çi bû? Bi girî bersiv da:"bedalî wî mamostayê Bi'isî yê ku hatî ye kuştin, sê xortên kurd bê dadgeh û bê tawan îdam kirin.Xwedê mala Be'isiyan wêran bike.

7-Li Hewlêrê ez bo serxweşî çûme mala nasekî.Li berpirsiyarekê mezin ê hukumatê hebû û hejmareka mezin ji caşan. Ji nişkava serekcaşekî bi zimanê erebî gotê berpirsyarê hukumatê, em hertim dilsozên muxlis) hizba Be'isin,lê pir caran hukmet weke pêwîst piştgiriya me nake. Em hertim eskerê muxlisê Îraqê ne. Berpirsyarê hukmatê bi tundî bersiva wî da û got:bira hûn muxlisê kê ne bûne, Qasim, Arif , Bezzaz û her kesê hatiye ser hukum, hûn zelamên wan bûne. Niha jî

ji rûpel 1

Realîzma Polîtîka

de ber çav.Gellek bûyerên ku îroj li cîhanê cîh digirin baş didin xuya kirin, ku ramana welatekî ya siyasî nema êdî dikare hema bi tenê xwe rêçika rêzaniya bo karbidestên wî welatî têxe weneyê,ji ber ku welatên cihanê îroyîn,ger bixwazin an na,ji hêlên bazirganî,zanistî û gellek tiştên din de bi hevûdu de girêdayî ne.Îroj,ger biçûk,an mezin,hemî welat tê tikoşin ku tiştên xwe bifiroşin welatên din.Wisa pirr caran bona xatirê pêwendiyên bazirganî û ekonomîk,ango bi sûda aborî,welatên cîhanê dema îroyîn de ramanên,ango îdyolojîyên,siyasî didin hêlekê.Bo sedemên li jor hatin xuyakirin,karbidestên welatek wek Australya,yên ku xwe sosyal - demokrat,an sosyalîst didin nasîn ango endamên partiya xebatkaran,di hindir zikê sê çar salan de gellek ji ramanên xwe yên polîtîka derve guhertin. Li Spanya,partiya sosyalîst,ya ku soz dabû gelê welêt,ku ew ê Spanya ji rêxistina NATO derxe, îsal ji gelê welêt rica kir,ku ew bo mayîna welêt di NATO de bibêjin erê.Li milê din,hin welatên Roava, yên ber çend salan digotin ew tu caran bi welatên komonîstre nadin û nastînin,îroj ta ji dest wan tê der dikin ku tişt mîştên xwe bifiroşin van welatan.

Sekretera Partiya Komonîst ya Yekitiya Sovyet,berêz Mixayil Gorbaşiv di axaftinek xwe, ya 10-ê meha dawiya 85-an de wisa dibêje:

"Zor girîng e,ku danûstandin di navbera welatên ji systêmên cihê û xwedan ramanên cuda pêşve here û baştir bibe.Çiqa Emerîqa Yekbûyî û Yekitiya Sovyet îroj ji hev hez nekin jî,zor girîng e ku pêwendiyên me yên bazirganî û ekonomî bi hevûdu re çêtir bibin.Pêwîst e,ku em bi hevûdu re di van waran de alîkar derkevin,hev fêm bikin.Ev tişt ê sûdê bigihîne herdu welatan jî.Di rojên kevn de şaşetî û çewtî hatine holê;em jî ne bi sûcin,lê ez dixwazim vekirî bibêjim,ku niyeta min pak e. Ez bawerdikim,ku bona sûda her du welatan,û bona aştiyê jî , baştir e em xwe fêr bikin ku li hêleka hev bi aştî bijîn;pilan û tederên dûr û dirêj bo rojên wêbên çêbikin û bikar bînin." Ev gotina berêz Gorbaşiv dikare pirr tiştan bi ewên ku dixwazin siyaseta rojên nû bizanibin bide fêm kirin.

Bo gelên bindest û şûnên ku têde mafên merovan tên perçiqandin, ev rewşa ku merov dikare jê re bibêje:THE POLITICAL REALITY, ango heqîqeta siyaseta îroyîn,rolek zor gewre dilîze.Ew gelên ku piştgirtinek çekdarî,yan dîplomasî ji welatên din hêvî dikin,divê ku tiştên li jor hatin gotin û faktorên din,yên wek stratejiya leşkerî,mafên bi cîh kirina radar û sekinan dina balefir û gemiyan bidin ber çavan û têxin mêzînê.Bi peyvên din di rojên îroj de,kesek bona xatirê çavên yekî yên reş sûda xwe naki tehlûkê.

Dû xebatek dûr û dirêj ji destên endamên Komîtiya Ji Metînge-derxistina Kurdistan û komîtiya Pişt-girtina Gelê Kurd hat der,ku ew pêwendiyê tev Wezareta Pêwendiyên Derve ya Australya re girêdin.Dû xebatek dûr û dirêj û bi alîkariya hin merovên mezin yên wek Senator Donald Chipp gellek gotin û axaftin hatin kirin, ku Australya Pirsa Kurdî rake Koma Netewan.Ber çend mehan civînek zor girîng li paytextê Australya û di odeyek Wezareta Pêwerdiyên Derve de cîh girt.Di vê civînê de sê (3)berbirsiyarên hukmatê,berpirsyarên Komîtiyên Ji Metînçeh-Derxistina Kurdistan û Piştgirtina Gelê Kurd, û endamek komîtiya Komela Kurdên Australya beşdar bûn.Di vê civîna ku seet û nîvekê ajot de bi hawak vekirî aşkera bû,ku di rewşa siyasî û aborî ya îroyîn de ji dest Australya nayê der. Pirsa Kurdî rake Koma Netewan.lêbelê soz hat dayin ku nûnerê Australya ê di komcivîna Rêxistina Mafên Merovan de gotina birîn kirina mafên gelê kurd bike;û wek me di programa meha nîsanê de bo guhdaran xuya kir,berêz Robertson,berpirsyarê Australya ev soza di komcivîna Mafên Merovan ya îsal de anî cîh,lê mixabin ku berêz Robertson hukmatên serdest bi nav ne kirin,ji ber ku Australya ne xwazt tu hukmatan ji xwe bixeyîdîne. Wisa sûda bazirganî ya Australya rola xwe lîst.Dîsa jî: zor spas Australya.

Du welatên sosyalîst jî di civîna îsal ya Mafên Merovan de behsa Kurdan kirin,lê belê bona mesela musilmanên Bulgarîstanê,ango bona rê li Tirkiyê bibirin û xuya kin ku mafê welatek wek Tirkiyê tune, ew gotina birîn kirina mafên musilmanan bike,di dema ku li wir mafên 10 milyon Kurd tên perçiqandin. Navên welatên din yên ku Kurdistan par vekirine û li kurdan zordariyê dikin ji hêla nûnerên welatên sosyalîst de ne hatin gotin.Dîsa,ji wan re jî spas.

Di meha hezîranê de berêz Haydan wezîrê pêwendiyên derve yê Australya li Tirkiyê bûbû mêvan,bo pêwendiyên bazirganî yên her du welatan baştir bike.Berêz Hayden li Enqerê gotibû,ku wî ji hukmataBulxarîstanê re behsa mafên Tirkên wir kiriye.Dû vê gotinê,nameyek Kurdek Australya di mezintiriya rojnameyên welêt de hatibû weşandin.Beşek

r. 5

dîya gelan li hemberî belav bûna sîstema kolonyalîzmîya çepel.

Digel serketina şoreşa oktoberê , giriftaryên kûr di nav sîstema kapîtalîzmê de destpêkir.Desthelatên imbratoryên kolonyalîst têk şikestin û delîvên nû bo xebata rizgarîxwaza niştimanî û xebata çînayetî ya çîna kirêkarên cîhanê pêkhat.

Tîrojkên şoreşa sosyalîsta oktoberê kurdistan jî girtibû. yekemîn şefeqa vê tîrojkê bo kurdistanê , ya pêkhatîbû ji helweşandina peymana saykis- pîko, ku li dû nexşê vê peymanê dixastin kurdistanê parçe - parçeken.Kurdistan di şerê cîhanîyê yekem de, bû bû pawanê leşkerê turka û rûsan û kirbû meydana şerî bo van her du dewletên xûnxor û bi hezaran kurd di vî şerî de hatbûne kuştin û goştê wan bûbû paryê devê topan.

Digel serketina şoreşa oktoberê, kurdistan ji leşkerê dagirkerê turk û rûs pakij bû û delîvek hate ber gelê kurd.

Di warê siyasî jî de, şoreşa oktoberê li ser kurdistanê ya bête´sîr ne bû. Heyva fêbrawerî 1923, demê bajarê Silêmanyê ji layê hêzên esmanî yên Inkilîzî ve di hate wêrankirin, şêx Mehmûdê nemir berew kurdistana Iranê xwe vekêşa, du name bo nûnerê hukmeta sovyêta nû li Tebrêz ê şandin. Di nama yekê de nivêsîbû"**demê li sala 1917 de , hawara azadîxwaza mirovan û dengê rizgar bûnê di kuçkên zordarên xûnxorên dunyayê deng veday, tev gelên bêbeş li cîhanê sipasyên xwe pêşkêşî milletê rûs kirin û di rîya azadyê û bidestve înana mafên xwe yên rewa(meşro´) dest bi xebatê kirin...".**

Di nama dî de , ya ku her wê salê şêx Mehmûdî bo nûnerê Sovyetî hinartî nivêsîbû :" **pêtivîye ez bêjim, ku gelê kurd tev, rûsan bi rizgarkerên welatên rojhelatê dizane û yê berheve çarenûsa xwe bi det destê wan...".**

Nivêsîna van naman û bi karîna van gotin û zaravan ji layê qaremanekê wek şêx Mehmûdî, vê rastî yê bo me derdixe, ku rijîma nû ya Sovyet, ji layê milletên jêrdest bi pişt û hîvî û cihê umêdê dizanî.

Di jêr te´sîra serketina şoreşa sosyalîsta oktoberê de, li kurdistanê hinde liberxwedan û xebatên çekdarê jibo azadîyê û rizgarîyê ji bin zulim û zorî û sitemkaryê, serên xwe heldan. Kurdên Xuresan li sala 1920 , dijî ingilîzî rapeçîn. Serdemekê taze di xebata rizgarîxaza gelê kurd de dest pêkir.

Liberxwedanên kurdistana turkye 1918-1938, kurdistana iraqê 1919-1932,kurdistana îranê 1917- 1930 yên ku civatên xelkî têde beşdarbûyn,tev nîşanên hişyarbûna gelê kurd in û nabe ku têkelî digel şoreşa oktoberê nebe.

Hatina leşkerê azadî bexşê Sovyêt bo îranê û heriftina rijîma diktatorya Rizaxan, bû egera rapeçîna gelê kurd û pêkanîna komara dîmokratîya kurdistan ya ku di mêjowa xebata bixûna netewê me de , wek stêreka geş kurdistan rûnkir.

Pêşewa qazî Mihemed , di meha siptimberê 1925 de gotî :"**xelkê sovyêt , bi qurbankirina çend milyona ji lawên xwe, bi ser faşizmê de serketin anî,di encamê wê serketinê de , gelên cîhanê tev bi piştgirtina yeketî sovyêt û bo bidest ve înana azadîyê û mafê dîmokratî xebatê diken. Gelê kurd jî yê mijûle, ku bi harîkarî û piştgirtina vî welatî mafê xwe ji dest zaliman der bîne...".**

Di jêr te´sîra şoreşa oktober û se... bi ser faşizmê de, şêx Mehmûdê nemir li serdemê tevgera kurdistana îranê, di nameyekê de ya bo qazî Mihemedî nivêsîbû dibêje: **"Ez xwezîya bi we dibem û yê dil şadim ku bextê nêzîk bûnê ji yeketîya sovyêt para we bû. Birayên kurdên ji hevxûna min, tika(rica) ji we dikem ku jibilî sovyêt bawirya xwe bi kesek dî ne înin.Ew peymana xwe bicih dînin û xwedan gotina xwe ya şirînin û tevdanê naxazin û piropagenda dijî sovyêt wernegirin, destê yeketî sovyêt qayim bigrin. Çunke her ewin di tevgera azadîxwaz de piştgirya gelan diken.**

Di warê şoreşa oktoberê û te´sîra wê li ser pêşda çûna mêjowê û xebta milletan û qewmînên cîhan , bêhejmar gotar û pirtûk yên hatine ni...sîn. Em dişêyn bi kurtî bêjin ku kartêkirin û şûnwarên şoreşa mezina sosyalîsta oktoberê di wê navberê de dipêkhatîbûn ji :"**pêkhatina yekemîn dewleta sosyalîsta xurt li cîhanê, serhildana giriftaryên kapîtalizmê yên tebayî,pelixandina faşizmê û pêkhatina sîstema sosyalîsta cîhanî, yekgirtina tevgera kirêkaran li seranserî cîhanê, berew helweşandina sîstema kolonyalîst û hevgirtina bizava rizgarîxwaza gelan, hevgirtina bizava aştiyê û dijî şerî, belav bûna bîr û bawerên sosyalîst...**

Ev peydabûne tev, her yek di ciyê xwe de şûnwarên wê dîdîyarin û yên bûyne hêvênê qorînên taze di cîhanê de.

Gelên bindestên cîhanê bo rizgarî û serxwebûnê û pêşketina civakî, ya pêtivîye ku bi rîya şoreşa oktoberê de biçin, ji piştevanî û hevkarîya welatên sosyalîst kelkê (fayde) werbigirin. Bêguman gelê kurd jî, di xebata rizgarîxaza xwe de, her di ser vê rîya pîroz de diçe.

Xwedî :

Cemşîd Heyderî

Berpirsyar & Redaktor:

Kerîmî Hussamî

Serdema Nû

JI ALÎ DESTEYA NIVÎŞKARAN VE TÊT BELAVKIRIN

Sal 1 Hejmar 10 NOVEMBER 1986 Bıha:6 Kronê Swedı

ŞOREŞA SOSYALÎSTA OKTOBERÊ YA MEZIN

Meha novemberê î sal, ev e şêst û neh sal bi ser şoreşa mezina sosyalîsta oktoberê de borîn.(25y oktober) 7y novemberê sala 1917 di dîroka çend hizar salên mirovayetyê de dengekî dunya hejand. Dengê herifandina yek ji durindetirîn hukmetên vî serdemî û têkwerpêçana binemala qeralên Rûsya û piçandina xelekên zincîra impiryalîzma cîhanî.

Di berê de, mêjowa mirovayetyê gelek liberxwedan û şoreş nivêsîbûn. Her yek jî ji wan liberxwedan û şoreşan li dû delîve , merc , dem û serdemên xwe , kar yê kirye ser têkelyên civakî û nexşê xwe yê di dîrokê de daye dîyarkirin. Lê tevî wan şoreşan, bi tenê di çarçûvê desthelatan de guhorîn kirîne û desthelat ji destê destekekê derêxistîne û kirîne di destê destekekdî ra. Wan şoreşan di warê civakî de hîç guhorîn pêk ne anîne.

Şoreşa sosyalîsta oktoberê, bi pêçewane (berewvajî) ji şoreşên berî xwe, ne bi tenê rijêma paşatyê û derebegatyê li Rûsya herifandîye, belku sîstema aborî- civakî guhartîye û li cihê sîstema kapîtalîzm û civaka xodan çînên jêk cuda, sîstema sosyalîsta bê mêtingehî û civakek bê çînên rênçber û xûnmêj pêk anî.

Şoresa oktoberê ne bı tenê ji bo gelên bindestên rûsya qeyserî, azadî û rizqarî û pêşketina aborî û civakî digel xwe anî, belku bo giştgel û netewên jêrdestên cîhanê rîyeka nû dı xebat û têkoşînê de peydakır. bû destpêka mêjowa az ›

Realîzma Polîtîka welatan ya îro

Birayê hêja Şahîn Bêkir Sorîklî ji Osturalîa rêzek gotara yên bo me hinartîn , ew jî axiftina serokê partîya dîmokrata osturalî ye û ya serokê rêkxistina mafên mirovan tayê Osturalya,yên ku di wê kombînê de pêşkêşkirîn,ya ku li dor mesela kurdî li paytextê Osturalya hatîye girêdan.

Em digel supasîya bo dilsozî û hevkarîya birayê berêz, daxaza lêborînê jê dikeyn, ku jiber kêmatîya berperên rojnamê em nekarîn wan gotarên jorî belav bikeyn , lê digel hindê jî de em dê gotarê kak Şahîn Bêkir î li dor " siyaseta riyalîsta welatên ewrupî " di vê hejmarê de belavkeyn.

****

Şahînê B. Sorekli VII-86

Di rojên îroj de zor girîng e yek bizanibe,ku di pêwendiyên kesan,civakan,an welatan de,kesek bo yek din hema wisa bedewe çeyan nake. Xwe diyê çeyî ber her tiştî sûda xwedi-

r.3

NAMEYK JI KURDISTANÊ

Birayekê hêja bi navê Şalaw, nameyek ji me re şandiye,piştî ku pîrozbahiya me dike bi derkeftina rojnama Serdema Nû dinivîse: "ev nivîsara min beşeka pir kêm e ji wan tiştên min dî du salan de bi çavên xwe dîtin û ez digel jîm. Ez li hemû deran bûm,li nexweşxanê,li xwendingehê û li hemû serayên hukumetê ji Silêmaniyê bigre taku Bexda,Min gelek tiştê nexweş bi çavên xwe dîtin ku mirov nikare behs bike. Ji

r.4